

Списание за екология и горско стопанство ♦ 3 лв.

ГОРА

8/2015

STIHL®

www.stihl.bg

9 770861 757009

www.gorabg-magazine.info

Моторни триони STIHL за горското стопанство - максимална производителност при минимално тегло

Високопроизводителните моторни триони на STIHL за използване в горското стопанство са пригодени да издържат на големи натоварвания. Те са мощни и издръжливи и се справят с всяко предизвикателство при професионална употреба, тъй като са подходящи за всич-

ки дейности в гората, напр. повяляне на дървета, кастрене или разтрупване, добив и обработка на едроразмерна и твърда дървесина. Съчетават ниско тегло и висока мощност с изключителен комфорт при работа, което ги прави предпочитана марка машини в този клас.

Издание на Изпълнителната агенция по горите

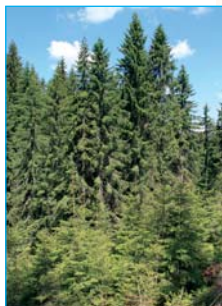
Всички и по всяко време

Отминалото лято отново ни напомни, че горещите и сушата се настаняват по нашите географски ширини. С тях неминуемо идват и горските пожари. От началото на юни до края на август са възникнали 196. От началото на пожароопасния сезон - 1 април, пожарите са 254. Засегнатата площ е малко над 17 000 декара. Анализ за отминалото горещо лято ще публикуваме в следващия брой, но сега трябва да отбележим, че въпреки многото запалвания опожарените гори и щетите са далеч по-малко от предишни години с подобни горещи и сухи сезони. Което показва, че превенцията и бързата реакция на горските и противопожарните служби, както и на местните администрации и обществеността е вече на добро равнище. Историата на огромните горски пожари започна на 20 август 1999 г., когато за три денонощия изгоряха в един, предимно върхов, пожар в Сакар над 51 000 дка гори с опожарена стояща маса над 300 000 куб. метра.

През следващите години сякаш свикнахме запалванията в горите да прерастват в опустошителни пожари, за да отчетем през 2007 г. над 430 000 дка опожарени територии! През 2011 - 68 830, през 2012 - 127 300. След тази година пожарите намаляват, както и щетите, причинени от тях. За това неминуемо оказват влияние стабилизирането на горските предприятия и националната противопожарна кампания на всички институционални и административни нива.

Запалвания в горите е имало и преди 1999 г., но горските стопанства разполагаха с хора и техника и не допускаха разрастването на пожари. Точно това е и разковничето за овладяване на огнената стихия - да бъде спирана още в зародиш. За България вече е ясно, че освен летни с климатичните промени вече не са изненадващи есенни, пролетни, дори и зимни пожароопасни дни и седмици.

Затова всички и по всяко време трябва да бъдем готови за превенция и бърза реакция.

2 Делнични срещи: В изумруденото царство на Триград

8 Горско почвознание: Бонитирането на почвите - фактор за устойчиво развитие на горските ресурси

9 Лесовъдство: Качествена структура на млади букови насаждения в Централна Стара планина

12 Новини от природните паркове

16 Наука и практика: Създаване на култури от чинар в ДГС - Ямбол

17 Годишнини

19 Срещи: При елита на елите

20 Проекти

21 Юбилей

21 Конкурс: Дърво с корен

22 Лесовъдска библиотека: Горската история в горските издания

25 Форуми: Четвърта национална конференция „Екологично инженерство и опазване на околната среда“

26 Гост на редакцията: Младен Котларски: Нося пчеларския ген

III Обичам България: Ангелски крила над Дяволския мост

На корицата

Снимка Йордан ДАМЯНОВ

Главен редактор:
инж. БОРИС ГОСПОДИНОВ
boris@iag.bg
bbgospod@yahoo.com

Редактори:
СВЕТЛАНА БЪНЗАРОВА
banzarova@abv.bg

ЮЛИЯ СЪБЧЕВА
yulia_sabcheva@abv.bg
(Водещ на броя)

Технически редактор:
инж. ВАНЯ КИСЬОВА-ИЛИЕВА
vaniakisiova@abv.bg

Дизайн и печат:
ТЕМЕНУЖКА МАРКОВА
nushkamarkova@abv.bg

Фоторепортер:
ЙОРДАН ДАМЯНОВ
jordan.damianov@abv.bg

Адрес на редакцията:

София 1303, ул. „Антим I“ №17,
тел.: 988-86-42;
тел./факс: 988-04-15.
<http://www.gorabg-magazine.info>
E-mail: gora@iag.bg

BIC TTBBBG22
IBAN BG39 TTBB 9400 3121 0404 50
СЖ „Експресбанк“ АД, клон София.
Печатни коли 4. Формат 1/8 от 60/90.

Броят е погнисан за печат на
10.09.2015 г. Индекс 20346.

Годишен абонамент - 30.00 лева.
Отделен брой - 3.00 лева.
Отпечатано - „Фатум“ ООД

Подробна информация за дейността на Изпълнителната агенция по горите може да намерите на Интернет адрес www.iag.bg

CONTENTS

- 2 Weekday meetings: The emerald kingdom of Trigrad
- 8 Forest soil science: Research of soil - a factor for sustainable development of forest resources
- 9 Forestry: Qualitative structure of young beech trees in Central Stara Planina
- 12 News from nature parks
- 16 Science and Practice: Creating a culture of plane in SF - Yambol
- 17 Anniversary
- 19 Meetings: In elite firs
- 20 Projects
- 21 Jubilee
- 21 Competition: A tree with a root
- 22 Forest library: Forest history in forest issues
- 25 Forum: Fourth National Conference „Environmental Engineering and Environmental Protection“
- 26 Editorial's office guest: Mladen Kotlarski: I have the beekeeping gene
- III I love Bulgaria: Angel wings over the Devil's Bridge

В изумруденото царство на Триград

Да попаднеш в Орфеевото царство е лесно - само да спреш на площадчето на Триград. Сериозно, така се знае селото с име Триград (в древността - Триибрия) в района. Съществува легенда, според която в пропаднатата пещера Дяволско гърло Орфей е намерил входа към подземното царство на Хадес, за да спаси любимата си Евридики. Но селище надали щеше да се нарича каквото и да е царство, ако беше наред полето, а то е в сърцето на гора, стара-прастара. По-скоро Държавното горско стопанство - Триград, е онова изумрудено царство от приказките, в които започваш да вярваш още със стъпването на територията му. Каквото и да ви разкажем за Горското в Триград - а то има какво да сподели с колегията, не забравяйте за шепи, щипка или само прашилка (зависи от дъшевната нагласа на човека) романтика, което то излъчва. Именно тя отключва сърцето и помага да разбереш хората, които работят някъде навън на България така, сякаш са в началото ѝ, т.е. първи са във всичко.

Малко история

През 1942 г. в родопското село Триград се открива самостоятелна административна единица под името „Краевско горско стопанство“, като първоначално територията му обхваща само държавните гори, устроени през същата година. През 1946 г. се устройват и се присъединяват към територията на стопанството и общинските гори на селата Гьоврен, Кестен, Жребево, Водни пад, Кожари. През 1951 г. територията на Краевско горско стопанство се влива в съседното - Тешелско. През 1964 г. стопанството връща отново своята административна самостоятелност отначало с името ДГС - Тешел, а по-късно е преименувано на населеното място, в което се намира администрацията му - Триград. Място диво и гористо, то е школа за мнозина предишни поколения лесовъди. В „Шабаница“ - Стара гора, обявена като резерват от горското ведомство през 1956 г. (сега към МОСВ), има много чудеса - смърчови насаждения на 200 години, а има и екземпляри на 350 г. и височина 35 м, и букът, който сякаш се чувства нов стопанин на Старата гора. До „Шабаница“ и Защитена местност „Чаурище“, които са част от Защитената зона

Триград - Мурсалица, достъпът е бил труден винаги. Това лято той е почти невъзможен, поради откъсване на единствената пътна артерия, по която ДГС - Триград, в момента извършва ремонтни дейности.

Много настояще

Вследствие от разместванията, а и от измененията в нормативната уредба, територията на стопанството е променена. Днес то в административно отношение е част от община Девин, територията му изцяло съвпада със землищните граници на селата Триград, Жребево, Кестен и Гьоврен, поделение на Южноцентралното предприятие - Смолян, и заема горска територия от 10 955.7 хектара. ДГС - Триград, стопанисва и управлява тази територия, която е с много висока лесистост - над 75 на сто. Площта за производството на дървесина възлиза на 9 906.1 хектара. Когато се поинтересувахме за годишното ползване, а то е в размер на 15 355 м³, и от средния годишен прираст, а той е близо 36 632 м³, направихме извода, че стопанството води лесовъдски мероприятия, щадящи гората, защото ползването на дървесния ресурс е само 42 % от прираста. Тук се събра-

Колективът на ДГС - Триград, с директора инж. Захарина Бакларева (трета от ляво надясно на първия ред), заместник-директора инж. Цветан Иванов (отляво) и главния счетоводител Станислав Малковски (отдясно)

Естествено възобновяване, след като са изведени групово-постепенните сечи, протича на територията на цялото стопанство

завят не само с предвижданията на ЛУП (изготвен е през 2010 г.), но и със състоянието на насажденията, като прилагат различни дългосрочни възобновителни системи от сечи. Годишно се извеждат лесовъдските мероприятия върху площ от 226.3 ха, като преобладават възобновителните сечи - 68 %, последвани от отгледните сечи - 31.6 %, и санитарните сечи - 0.4 на сто.

В едно горско стопанство наистина всичко трябва да е по програма. Но в крайна сметка лесовъдството е творческа професия и както един композитор от седем ноти прави симфония, а друг - лесна пеничка, така и всеки отделен лесовъд може да вложи творчество в най-простото нещо. Направи ни впечатление в някои

от обектите, в които са изведени възобновителни сечи наскоро - преди 1-2 години, че горската обстановка вече е съвсем естествена - надигнал се е погрястът, има изобилие от горски цветя, треви и плодове. А в други, в които сечи са изведени още преди 6-7 години, тази естественост липсва и личат огромните купове натрупани клони. Всичко се обясня-

Добрата лесовъдска практика за разхвърляне на остатъците от сечта по цялата територия на сечището е отляво - една година след сечта те почти не личат, а отясно - сечта е изведена преди 7 години, куповете още личат

ва с един прост метод, който се практикува от 7-8 години на територията на ДГС - Триграг - останките от сечта, най-вече клони, да се разхвърлят равномерно по цялото сечище извън възобновителните места. Така адаптацията на горската растителност след извеждане на планирана сеч е по-лесна, горният отпад и вършината се разграждат далеч по-бързо, като с това се обогатява почвата, създава се микросреда за поддържане на биологичното разнообразие и за подпомагане на процесите на естественото възобновяване, предотвратява се появата на ерозия и не на последно място се понижава пожарната опасност в насажденията. В Триграг обичат своята красива гора и се учат от природата на майсторство.

В това няма нищо необичайно. Районът на ДГС - Триграг, е важен от гледна точка на ендемити - расте-

ния и птици, и по тази причина изцяло попада в обхвата на две прекриващи се защитени зони - Родопи-Западни (за хабитатите) и Триграг-Мурсалица (за птиците). Всъщност цялата територия на стопанството е част от европейската екологична мрежа „Натура 2000“, с което, за разлика от много други стопанства, Държавното горско стопанство в Триграг се гордее.

Макар да тръгнахме из територията на стопанството по много болна тема - разрушенията на пътна инфраструктура, и пътуването бе свръхдрусачо, не можехме да откъснем очи от красивия ландшафт. Залесената площ на стопанството е 89.5 %, но по-важното е, че насажденията с естествен произход са 75.1 на сто. Те правят този ландшафт различен и са показател за съхранени естествени растителни съобщества. Естествените семенни насаждения се възобновяват отлично и по тази причина в ЛУП дори не са предвидени залесявания. Запасът на основ-

Какво е станало с пътищата в ДГС - Триград, личи от тези три снимки (от ляво надясно): стабилизан горски път, строен по стопански начин в м. Шайкова ливада през 2009 г., разрушенията от март т.г. и възстановителни работи през юни

ните насаждения е 2 380 135 м³ при средна възраст на гората 68 години.

Изминалата зима бе като мащеха за родопските гори. Макар и в значително по-малки количества, отколкото в другите родопски стопанства, снегът и обилните дъждове през февруари и март нарушиха идличната картина и в ДГС - Триград. Докато по-рано повредените дървета бяха единици и се изваждаха своевременно от насажденията за поддържане на добро здравословно състояние на горите, зимно-пролетните валежи, причинили снеголоми и снеговали, са оставили повреди върху 1655 ха и около 4900-5000 м³ повалена маса. Щетите са главно в млади насаждения и на труднодостъпни места, а повалената дървесина е годна само за дърва за огрев. Инвентаризирани количества веднага са предложени за продажба по ценоразпис на „на корен“ за задоволяване на личните нужди на населението, живеещо в района на стопанството. Неголяма част от насажденията, в които от повалената дървесна маса може да се добие строителна дървесина, са групирани и предложени на процедури по реда на Наредбата за възлагане на дейностите в горските територии. Интересът почти липсвал, защото обектите се намирали в труднодостъпни райони, със силно пресечени терени. Е, в едно планинско горско стопанство няма алеи за разходка.

Без пътищата няма бъдеще

Емил Чолаков е началник на ГТУ - Триград, дългогодишен служител в стопанството, преди години - и директор. Из територията на стопанството ни вози по... остатъците от горските пътища. Горската инфраструктура пострада сериозно още през 2005 и 2006 г., а възстановяването ѝ не е спирало никога. Но новото пролетно бедствие, преминало през територията на ДГС - Триград, тази година е изключително тежко - буквално е унищожена съществуващата

пътна инфраструктура. Водата, придошла през март, отнесла настилките на горските пътища, унищожила 4 дървени моста, няколко дървени сандрача, остави изцяло без достъп района на м. Чауриите и Шабаница. Откъснат бе и достъпът на части от землищата на с. Гьоврен и Триград. В началото на юни обаче видяхме навсякъде възстановителни работи по горските пътища. ДГС - Триград, всяка година заделя финансови средства от стопанската си дейност за текущи ремонти на горските пътища. Без пътища в гората не може - пропада работата на лесовъдните, пропада работата на дървобобивните фирми. Сами по себе си пътищата в горите са проблем, който се прехвърля от болната глава на здравата вече над 20 години. Пътните артерии в горите не са единна система, собствеността върху тях е различна. Там, където тя е общинска, горската система не е длъжна да

Емил Чолаков - началник на ГТУ - Триград (отляво), и багеристът Асен Пашалийски на възстановяване на една от основните горскопътни артерии на стопанството

влага инвестиции, но не може и да я „прескочи“. Освен това пътищата са стари не само на години, а и като технически параметри и експлоатационна характеристика. Товароносимостта и габаритите на автомобилите, които имат работа в гората, също са много различни днес. А сега в триградските гори производственият процес, който работеше като добре смазан механизъм години наред, започва да скърца. Повредени пътища и натръшкана дървесина на места достъпни само за коне и магарета. Да не забравяме и за пожароопасния сезон.

По-важният въпрос, според директора на стопанството инж. Захарина Бакларева, е липсата на квалифицирана работна ръка за работа в горите: „Винаги е имало проблем с намирането на работници, но като тази година не е било - сякаш работниците потънаха вгън земя. Плануваните лесовъдски мероприятия (дърводобивна дейност) е възложена на 100 % по реда на Наредбата за възлагане на дейности, но и изпълнителите на тази услуга се задъхват поради липса на работници“.

Сертифицирането променя мисленето на лесовъда

ДГС - Триград, е третото стопанство в Смолянска област, което притежава самостоятелен сертификат по международната система за управление на горите FSC стандарт. Основните принципи и критерии, разписани в стандарта, са свързани с прилагане на световноутвърдените принципи за баланс между икономическите, екологичните и социалните измерения в управлението на горите и постигане на баланс в интересите на заинтересованите от стопанисването на горските територии страни. Процесът

Сертификацията на стопанството задължава не само носенето на защитни каски и облекла в сечището, но и поставянето на чували за битови отпадъци

на сертифициране и поддържа не на сертификата, от една страна, осигурява надеждна и независима проверка от трето лице на дейностите по стопанисване на горските територии и проследяване на продукцията от горите, а от друга - прозрачност при вземане на решенията и задължителни консултации със заинтересованите страни. Подготовката на ДГС - Триград, за сертифициране по стандарта провежда експертите на WWF - България, а проверка за съответствието със стандарта бе извършена от независими оглупори на „Soil Association Certification Ltd“ - Великобритания, през юни м.г., в резултат на която през октомври 2014 г. бе издаден сертификат. Така че ДГС - Триград, е пред първия си огит на изведени

мероприятия, който се прави всяка година. След 1 януари 2018 г. влиза в сила изискването (съгласно измененията на Закона за горите от 07.08.2015 г.) фирмите, осъществяващи дърводобив и преработване на дървесина, също да са сертифицирани. Това ще е задължително условие за допускане до участие в процедури за добив и продажба на дървесина или осъществяване на други дейности в горите. „Затова - споделя директорът на ДГС - Триград, инж. Захарина Бакларева, някои от фирмите, с които работим, притежават вече такива сертификати, други тепърва се интересуват от процеса на придобиването на сертификата. И това е правилният път“.

Още с отварянето на обемистата книга с формуляри за контролни проверки, извършвани според изискванията на сертификацията, става ясно какво предизвикателство стои пред служителите на Горското. Изискванията започват да се прилагат от момента на планиране на мероприятията в отделната горска единица, като предварително се предписват мерки за опазване в зависимост от вида гори и статута на защита. Но да вземем едно горско досие. В попълваните листове за проверка на сечището, където се осъществяват дърводобивни дейности, се следи всичко - от изправността на оборудването до правоспособността и обувките на наетите работници. Служителите на стопанството влизат в обекта задължително с каска и жилетка в сигнален цвят, с опознавателните знаци на ДГС - Триград. В сертифицирано стопанство задължително се попълва и формуляр за оценка на въздействието на изведената сеч върху околната среда, и то преди да се издаде констатилен протокол, освидетелстващ сечището. Формулярът е много подробен. Изискванията на сертификацията ненадгледливо променят и начина на контрол в

Претоварната станция

Сертификат, издаден на ДГС - Триград, на 06.10.2014 г.

кава територия. Един от най-важните листове за проверка е листът за предварителна идентификация на ключовите елементи на околната среда. Целого-

горските територии на Триградското стопанство, където трябва да съжителстват стопанската и природозащитната дейност така, че да носят дивиденди на горската система и на обществото. Сертификационните принципи учат и спомагат за разбирането върху кои елементи на околната среда трябва да се акцентира на та-

кишно се прави мониторинг на редки, застрашени или изчезващи горски системи и данните от терена се нанасят в съответните регистри.

Един малък, но значим шрих към картината - пътувайки из стопанството, не видяхме например никакви битови отпазъци, но навсякъде, където се извършва каквато и да е работа от човека в гората, има подвижни кошове за боклук, които периодично се почистват.

В изумруденото царство не управлява цар, а... царица. Или „Мис „Желязната лейди“, както свидетелства грамота от 2008 г., издадена от РДГ - Смолян. Закачката е хубава и точна - директорът на ДГС - Триград, инж. Захарина Бакларева, е потомствен лесовъд, започнала своята професионална кариера през лятото на 1990 г. първоначално като редови горски стражар на охранителен участък (1990-1998 г.) в тогавашното ДЛ „Лъки“ (ДЛС „Кормисош“). По-късно се премества в района на Община Девин, в ДГС - Михалково, където е помощник-лесничей, а по-късно - зам.-директор (1998-2005 г.). От 27 юни 2005 г., след конкурс, заема длъжността директор на ДГС - Триград, където до днес с твърда ръка, неизтощима работоспособност и голямо сърце управлява повереното ѝ зелено богатство.

Инж. Захарина БАКЛАРЕВА - директор на ДГС - Триград:

Професионално предизвикателство е да запазим уникалността на защитените ни територии

- Инж. Бакларева, цялата територия на стопанството е със специални функции. Какви стопани на този ресурс трябва да бъдат работещите в ДГС - Триград?

- Цялата площ на стопанството попада в европейската екологична мрежа „Натура 2000“ - „Зона на птиците“ и „Зона на хабитатите“, като двете зони се покриват в по-голямата си част. За мен и моите колеги е ежедневно професионално предизвикателство да намерим и приложим точната пропорция, с която да осигурим баланс между лесовъдските мероприятия и тяхното съчетаване с опазването и съхраняването на защитните и рекреационните функции на гората, запазване на уникалността на защитените територии в обхвата на стопанството и постигане на икономически ефект и ползи за обществото и поколенията след нас.

- Редица стопанства на Смолянския регион от системата на Южноцентралното държавно предприятие са с тежки загуби след снеголоми и снеговали от пролетта на тази година, а някои от тях преодоляват проблема още от края на миналата година. Каква е ситуацията в ДГС - Триград?

- На фона на това бедствие природата ни помилва и щетите върху горските насаждения в района на ДГС - Триград, са много по-малки в сравнение с други стопан-

ства - около 4900-5000 м³ върху площ от 1655 ха, в които сме планирали съответните лесовъдски мероприятия и сме започнали съвременно усвояване на пострадалата дървесина.

Щетите от преминалото бедствие при нас се стовариха върху пътната инфраструктура, която буквално бе унищожена от проливните дъждове. От март се занимаваме с възстановяване на пътната инфраструктура в района на стопанството, за да осигурим достъп до горските територии, както за изпълнение на предвидените лесовъдски мероприятия за тази година, така и за достъп на противопожарна техника през останалите основни артерии. Всичко става много бавно и с доста финансови средства. Стопанството не разполага със собствена тракторна техника и възлага тези дейности по реда на ЗОП, което оскъпява и забавя ремонтните дейности. Друг важен проблем е собствеността на пътищата, преминаващи през горските територии, които в по-голямата си част преливат от държавна в общинска или частна собственост. Тези артерии се поддържат проходими много трудно, тъй като в общинския бюджет липсват средства за такива цели, финансовите възможности на физическите лица са оскъдни, а ние нямаме законово право да инвестираме средства в чужда собственост, макар че понякога, за да осигурим достъпа, се налага да правим и изключения. В тази връзка считам, че е време да се приемат промени в сега действащите разпоредби на Закона за горите в тази насока, които да са в унисон с нормативните документи, засягащи собствеността, Закона за пътищата и Закона за устройство на територията.

- Пожароопасният сезон има най-пряката връзка с поддържането на горските пътища. Какво успяхте да направите в това отношение?

- Наред с другите лесовъдски ангажименти, подготовката за пожароопасния сезон е от най-важните мероприятия за нас преди и през целия летен сезон, тъй като територията на стопанството се посещава от многоброен поток туристи и ценители на природата. Приоритет са дейностите, свързани с осигуряване на проходимостта на горските пътища за достъп и преминаване на противопожарна техника, и противопожарните мероприятия за защита на горските територии от пожари. Не трябва да забравяме, че 90 % от съществуващата пътна инфраструктура, преминаваща през горските територии, са отпреди десетки години и с технически параметри, които не съответстват на изискванията на днешното техническо време, и в по-голямата си част освен от текущи ремонти се нуждаят от цялостна реконструкция и рехабилитация. Това за нас е сериозен финансов разход, тъй като след всеки порое дъжд се налага да се правят ремонти, които са за сметка на стопанската ни дейност. Смятам, че е наложително да се даде възможност и по-голяма финансова свобода на горските предприятия и горските стопанства да ползват акумулираните средства във фонд „Инвестиции в горите“ и за рехабилитация, основен ремонт и реконструкция на съществуващите горски автомобилни пътища, както и да имат възможност да инвестират в технически ресурс, необходим за поддръжка на тези пътища.

Искам да благодаря на общинската управа в Девин и кметовете на населените места в района на стопанството за оказването от тяхната страна съдействие

по частичната поддръжка на общинските пътища, преминаващи през горските територии, въпреки оскъдните средства. Благодарни сме и на местните жители и туристите, преминаващи през нашата територия, за помощта, всеотдайната съпричастност и за усилията, които полагат да не се допускат запалвания във в близост до горските територии, и на служителите на Районната служба „Пожарна и аварийна безопасност“ в Девин за безусловната и неуморна подкрепа по превенция и защита на горските територии от пожари.

- През октомври 2014 г. ДГС - Триграг, е сертифицирано по FSC. Промени ли се работата в стопанството след получаването на сертификата?

- Да си призная, това бе моя професионална мечта от години - държавната горска територия да се сертифицира по международния стандарт FSC за управление на горските територии. Тя се осъществи благодарение на финансовата подкрепа на WWF Дунавско-Карпатската програма - България, и методическа помощ на наетите от тях експерти. В началото бе много трудно както за служителите, така и за самата мен, тъй като трябваше да се покрият определени основни критерии и изисквания, с които дотогава, да речем, сме могли да направим компромис. Но в крайна сметка усилията си струват. Сертификацията е процес, който изключително променя мисленето. Всеки служител на стопанството е преосмислил професионалните си възгледи, ангажираността и личната си отговорност. Същевременно аз като ръководител получих по-голяма увереност в правотата на своите действия и самочувствие, че управлението и стопанисването на поверения ни държавен ресурс е в правилна посока. Смятам, че именно самостоятелният, а не груповият сертификат, има по-голяма тежест за едно стопанство. Отговорността е различна, по-голяма.

Получаването на самия сертификат не е еднократен акт, тъй като всяка година върху сертифицираната територия се извършва независим одит за съответствието (изпълнението) на въведените стандарти на FSC за управление на горските територии.

Вярно е, че притежаваният сертификат по FSC не носи все още финансов дивидент или друга принадлежност на продукцията, която реализираме, но устоверява, че държавната горска територия се стопанисва и управлява според международните изисквания и българското законодателство. Това, от една страна, е огромен престиж и самочувствие, а от друга - имаме не някаква субективна, а независима експертна оценка за нашата всекидневна лесовъдска дейност.

Стопанисването на горски територии с висока консервационна стойност, каквато е цялата територия на ДГС - Триграг, е голяма отговорност както към държавата и обществото, така и към поколенията след нас.

Убедена съм и в друго - ако всяко горско стопанство в България притежава и поддържа сертификат по FSC, няма да има поводи за недоверие към лесовъдската колегия и обществената дейност, която осъществяваме, а обществените атаки, на които бяхме подложени в последно време, ще останат в миналото.

Светлана БЪНЗАРОВА
Снимки Йордан ДАМЯНОВ

Бонитирането на почвите - фактор за устойчиво развитие на горските ресурси

Гл. ас. г-р Симеон БОГДАНОВ - Лесотехнически университет

Почвата е основен компонент на екосистемите и средство за производство в горското стопанство. Нейният състав и свойства определят до голяма степен продуктивността на горските насаждения. Правилното оценяване на почвеното плодородие е задължително условие за природосъобразното използване и устойчивото развитие на горските ресурси.

Бонитирането на горските почви представлява важна основа при планирането и провеждането на мероприятията за подобряване на екологичните условия на горските екосистеми. То се състои в определяне и анализиране на лесорастителните свойства на почвите. На тази база може да се направи качествена и производствена оценка на горските почви, като те се класифицират на високоплодородни, средноплодородни и нископлодородни.

Под лесорастителни свойства на почвите се разбира способността им да осигуряват на горскодървесните видове необходимите количества хранителни вещества и влага, както и да предоставят на кореновите системи подходяща растежна среда. Лесорастителните свойства на почвата са израз на нейното плодородие по отношение на горскодървесната растителност.

Основен принос в проучването на въпросите, свързани с бонитирането на горските почви в нашата страна и подобряването на лесорастителните им свойства, има работата на проф. Виктор Донов, особено за почвените типове с най-голямо значение за горското стопанство - тъмноцветните горски почви и кафявите горски почви. Той възприема следните принципи при бонитирането:

- почвите се бонитират диференцирано по горскорастителни области и горскорастителни пояси и подпояси;
- бонитетната оценка и класифицирането на почвите се прави в рамките на почвения тип;
- на базата на анализ на лесорастителните свойства на почвите и техния лесорастителен ефект почвите се класифицират на високо, средно- и нископлодородни в хоризонтални и вертикални граници с еднородни климатични условия.

За критерии в оценката на лесорастителните свойства на почвите се използват мощността на почвения профил, съдържанието на хумус и общ азот и капацитетът на активната влага.

Мощността на почвата представлява сбор от мощностите на отделните почвени хоризонти. Тя осигурява необходимия коренообитаем слой и има определящо значение за формиране на запасите от хранителни вещества и усвояема за растенията почвена влага. Този показател зависи от морфологичните особености на почвата. В рамките на типа почвите се разделят на маломощни, средномощни и мощни. Ориентировъчно се възприема, че маломощните почви имат мощност до 100 см, средномощните - до 150-200 см, и мощните - над 200 сантиметра.

Хумусът е основен източник на усвояими хранителни вещества за растенията. От значение за горското стопанство е запасът му в т/ха за цялата ризосфера. Количеството и съставът на хумуса са важни качествени признаци на почвата, като от тях зависят много от нейните свойства и характеристики. Запасите на хумуса при отделните почвени типове от различните горскорастителни области и пояси по специфичен начин влияят върху продуктивността на насажденията. В рамките на почвения тип почвите се разделят на бедни, средно богати и богати на хумус. Условно се приема, че запасите от хумус при бедните почви са до 100 т/ха, при среднобогатите до - 150-200 т/ха, и при богатите - над 150-200 тона на хектар.

Азотът е основен хранителен елемент за растенията. Неговото съдържание често се проявява като лимитиращ фактор за възобновителните процеси в горските насаждения. Растенията усвояват азота под формата на амониев и нитратни йони. Тяхното количество зависи от условията за протичане на амонификацията и нитрификацията и е силно променливо. Ето защо за оценка на лесорастителните свойства на почвите се използва съдържанието на общ

азот като по-константна величина. В рамките на почвения тип почвите се разделят на слабо запасени - съдържанието на общ N е до 0.11 % (до 5-6 т/ха), средно запасени - 0.11-0.20 % (до 10 т/ха) и добре запасени - повече от 0.20 % (над 10 т/ха).

Капацитет на активна влага (КАВ) изразява количеството на усвояемата за растенията почвена влага. Обуславя се от воднофизичните свойства на почвата. Съобразно с принципите при бонитирането на горските почви, те се разделят на сухи, свежи и влажни. Ориентировъчно се приема, че стойността на КАВ при сухите почви не надвишава 100-120 мм, при свежите 150-200 мм, а при влажните е над 200-250 милиметра.

Горските насаждения представляват лесорастителен ефект на горските почви и по определени техни показатели също може да се направи оценка на лесорастителните свойства на почвите. Тези показатели са следните: състав на насажденията и тревната растителност, бонитет на дървостойте, морфология на дървостойте (определена според таксационни показатели), съдържание на хранителни елементи в различните растителни органи.

Бонитирането на горските почви има важно значение за природосъобразното използване и устойчивото развитие на горските ресурси. То дава възможност за оптимизиране на състава на горските насаждения с цел най-ефективно използване на почвеното плодородие и постигане на максимален икономически ефект при провеждане на горскостопанските мероприятия. За това е необходимо правилно класифициране на почвите според лесорастителните им свойства и съответното правилно разпределение на главните дървесни видове по участъци, на които да се получи най-голяма продуктивност.

Според проф. В. Донов най-перспективни за стопанисване върху тъмноцветните горски почви са насажденията от смърч и бяла мура. Установено е, че високоплодородните почви от този тип са най-подходящи за смърча, като средният годишен прираст достига 6-10 м³ на хектар. Нископлодородните са по-подходящи за бялата мура, при която е регистриран среден годишен прираст от 5-6 м³ на хектар. Върху средноплодородните най-добре се развиват смесени насаждения, като смърчът расте по-лошо, отколкото върху високоплодородните, а бялата мура - по-добре спрямо нископлодородните почви.

При кафявите горски почви като най-перспективни дървесни видове се определят белият бор, смърчът, елата и букът. Всички тези видове показват голяма продуктивност върху високоплодородните почви. Нископлодородните задоволяват изискванията главно на белоборовите дървостойи. Върху средноплодородните кафяви горски почви обикновено се формират борово-смърчови насаждения. Планирането на мероприятията за възстановяване и повишаване на продуктивността на екосистемите трябва да бъде съобразено с особеностите на почвите. Това изисква анализиране на лесорастителните им свойства на базата на резултати от задълбочени почвени проучвания във всеки конкретен район.

Качествена структура на млади букови насаждения в Централна Стара планина

Инж. Младен БОГДАНСКИ - Лесотехнически университет

В горските екосистеми натрупването на биомаса се осъществява главно в дървостойите. Те са подложени на постоянна промяна, продуктувана от обкръжаващата ги среда и нарастването на дърветата по височина и диаметър. Наблюдава се постоянно отмиране на изостанали в растежа си дървета или самоизреждане на дървостоя, който е пряко свързан с динамиката на горските насаждения. Според Oliver and Larson (1990) динамиката на развитие на едно горско насаждение преминава през няколко етапа, които те определят като фази. Именно фазата на самоизреждане е една от тях. Изследваните насаждения са предимно едновъзрастни, хомогенни и в голяма част от тях не са провеждани отгледни сечи поради стръмния релеф, местоположението им и дългите извозни разстояния, което, от друга страна, води до ниска икономическа рентабилност.

не, като дърветата на бъдещето са ясно диференцирани. Общият брой на качествените дървета (I aa и II aa) е 1460, с което се потвърждава, че при тази възраст има достатъчно дървета на бъдещето, с които да работим до достигане на възрастта за провеждане на възобновителните сечи. От таблицата за определяне на бонитета на високостъблени насаждения (по Недялков) сме изчислили, че до започване на възобновителните сечи в даденото насаждение е необходимо да имаме около 450 бр./ха качествени дървета на бъдещето. Някои автори (Butler Manning, D., 2007) посочват, че гъстотата на дърветата в Limestone в Централна Европа достига до 537 бр./ха, което е напълно нормално и зависи от даденото месторастение. М. Маринов (1989) споменава, че при планински условия първоначалният брой на дърветата на бъдещето може да бъде повече от 500 на хектар, тъй

Таблица 1

Пробни площи в долния буков подпояс, заложи на припечни (ЮЗ, Ю, ЮИ, З) и сенчести (СЗ, И, С, СИ, СЗ) изложения

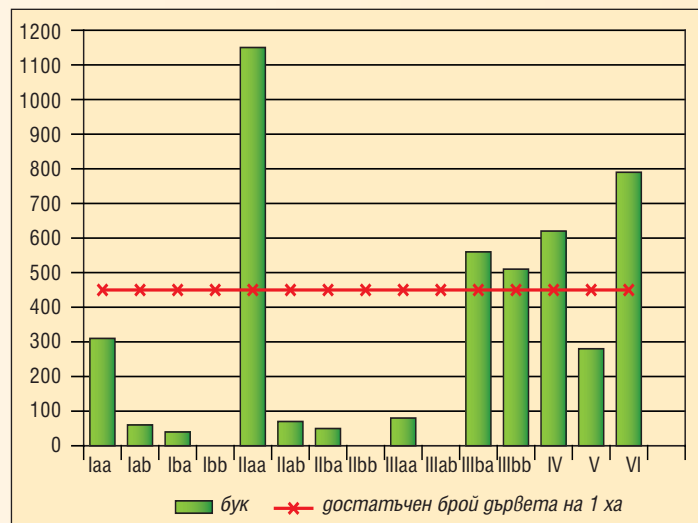
Възраст (години)	Подотдел	Тип месторастение	Изложение	Общ брой дървета в ПП	Брой дървета по Шобер Iaa + IIaa	Участие на дървесни видове в ПП	% на Iaa + IIaa от общия брой дървета	Надморска височина (м)	ДГС/ДПС
20	99 „б“	М - II - 1 С - 2	припечно	14 110	3540	бк, гбр	25	750	Троян
20	85 „б“	М - II - 1 CD - 2,3	сенчесто	3810	1170	бк	31	750	Троян
40	539 „л“	М - II - 1 С - 2	припечно	5580	880	бк, гбр	16	750	Троян
40	91 „з“	М - II - 1 С - 2	сенчесто	6860	1950	бк, гбр	28	700	Троян
60	93 „о“	М - II - 1 С - 2	припечно	4955	1050	бк	21	600	„Русалка“ - Априлци
60	85 „е“	М - II - 1 CD - 2,3	сенчесто	5640	2070	бк, гбр	37	750	Троян
60	42 „б“	М - II - 1 CD - 2,3	сенчесто	4520	1460	бк	32	800	Рибарица

В таблица 1 са представени данни от пробни площи за долния буков подпояс (600-800 м н.в.), разпределени по години, изложение, надморска височина и класифицирани по Шобер.

За подотдел 42 „б“ (ДГС - Рибарица) ще представим по-детайлно състоянието на дървостоя, тъй като това е едно типично буково насаждение, често срещано се в района на Централна Стара планина. Общият брой на дърветата в пробната площ е 4520 на хектар. Изчислената кръгова площ на насаждението е 29.81 м²/ха, като оптималната и критичната гъстота на насажденията е съответно 24.0 м² и 22.8 м² (Маринов, М., 1989). Вижда се, че в насаждението е необходимо да се проведе отгледна сеч и намаляване на кръговата площ.

На *фигурата* е представена графика за качеството на дървостоя, на която добре се вижда състоянието на младото насаждение.

Насаждението е с приключила фаза на самоизрежда-

Фиг. 1. Качествено разпределение на дървостоя по Шобер

Таблица 2

**Пробни площи в средния буков подпояс, заложи на припечни (ЮЗ, Ю, ЮИ, З)
и сенчести (СЗ, И, С, СИ, СЗ) изложения**

Възраст (години)	Подотдел	Тип месторастене	Изложение	Общ брой дървета в ПП	Брой дървета по Шобер Iaa + Ilaa	Участие на дървесни видове в ПП	% на Iaa + Ilaa от общия брой дървета	Надморска височина (м)	ДГС/ДПС
20	69 „с“	М - II - 2 С - 2	припечно	7210	2330	бк, гбр	32	1000	Троян
20	15 „м“	М - II - 2 D - 2	сенчесто	5910	1380	бк	23	1150	Троян
25	81 „б“	М - II - 1 С - 2	сенчесто	7120	1530	бк	22	900	УОГС „Петрохан“
40	169 „г“	М - II - 1 С - 2	припечно	9580	1200	бк, гбр	13	980	„Русалка“ - Априлци
40	146 „к“	М - II - 1 CD - 2,3	сенчесто	4680	1130	бк	24	850	УОГС „Петрохан“
40	85 „а“	М - II - 1 CD - 2,3	сенчесто	5690	1510	бк	27	850	Троян
60	36 „л“	М - II - 1 С - 2	припечно	4970	710	бк	14	1180	Рибарица
60	37 „б“	М - II - 2 D - 2	сенчесто	6175	1310	бк	21	1020	Рибарица
60	70 „з“	М - II - 2 CD - 2,3	сенчесто	6490	1800	бк	28	1150	Троян

като те са по-неустойчиви и неправомерно разпределени по площта. От заложените пробни площи в подотдел 85 „е“ (ДГС - Троян) се установи много високо количество на качествените дървета - 2070 бр./ха, което в известна степен се дължи на изложението на буковото насаждение и на богатството на месторастенето. Състоянието на насаждението в подотдела (сн. 1) показва, че в този обект единично участие има и обикновеният габър, намиращ се под склона на насаждението, и е от III и IV клас по Шобер.

Смесените букови гори с участието на обикновения габър са характерни за долната и средната лесорастителна зона. Тези насаждения формират пояс в Западна и Централна Стара планина от 500 до 1000/1100 м н.в. (Ступцов, В., 1989).

В средния буков подпояс (800, 900-1300, 1400 м н.в.), който най-често образува чисти насаждения, се наблюдава повишаване на количеството на дърветата в заложените пробни площи. Това се дължи до известна степен на биологията на бука и оптималните условия за развитието му. Прави впечатление, че до 40-годишна възраст в насажденията участват габър, явор, ясен и гива череша, а впоследствие, в 60-годиш-

представяне на спътниците в горния етаж и изключително високите нива на развитие, нито ясен, нито явор, нито дори обикновеният габър са се установили трайно.

От таблица 2 се вижда, че качествените дървета, или дърветата на бъдещето, варират от 21 до 28 % от общия брой на дърветата за сенчесто изложение. За припечните изложения процентът на качествените дървостой е значително по-нисък - 13 и 14 %. Това се дължи на по-бедните месторастения и климатичните условия на средата. Прави впечатление, че главно на припечните месторастения в състава на насаждението влиза и обикновеният габър. Както споменават някои автори (Захариев, Б. и кол., 1979), закономерните изменения на климата във вертикална посока водят и до закономерни изменения във видовия състав, производителността на насажденията и типове месторастения и очертават горскорастителните пояси и подпояси.

В горния буков подпояс (1300, 1400-1800, 1900 м н.в.) закономерностите, които споменават Захариев и др. (1979), също са валидни. Наблюдава се постепенно намаляване на броя на качествените дървета за

Таблица 3

**Пробни площи в горния буков подпояс, заложи на припечни (ЮЗ, Ю, ЮИ, З)
и сенчести (СЗ, И, С, СИ, СЗ) изложения**

Възраст (години)	Подотдел	Тип месторастене	Изложение	Общ брой дървета в ПП	Брой дървета по Шобер Iaa + Ilaa	Участие на дървесни видове в ПП	% на Iaa + Ilaa от общия брой дървета	Надморска височина (м)	ДГС/ДПС
20	56 „и“	М - II - 2 С - 2	припечно	6530	1950	бк	30	1300	Рибарица
20	26 „к“	М - II - 2 D - 2	сенчесто	7290	1530	бк	21	1300	Троян
35	103 „г“	М - II - 3 С - 2	припечно	10 930	1020	бк	9	1600	УОГС „Петрохан“
40	34 „в“	М - II - 2 С - 2	припечно	7470	1490	бк	20	1303	Рибарица
40	74 „о“	М - II - 1 С - 2	сенчесто	12 500	2390	бк, гбр	19	1300	Троян
40	88 „п“	М - II - 2 D - 2	сенчесто	5970	930	бк	16	1452	„Русалка“ - Априлци
60	36 „г“	М - II - 2 С - 2	припечно	3910	1210	бк	31	1300	Рибарица
60	88 „о“	М - II - 2 D - 2	сенчесто	5740	990	бк	17	1331	„Русалка“ - Априлци
60	72 „л“	М - II - 2 D - 2	сенчесто	5510	1200	бк	22	1330	Троян
65	75 „г“	М - II - 3 С - 2	сенчесто	2110	250	бк	12	1550	УОГС „Петрохан“

ните насаждения, на еднакви месторастения тези спътници изчезват от състава на насаждението. Подобни твърдения се наблюдават и в Weberstedter Holz, където спътниците изцяло изчезват от по-ниските нива на насаждението (Butler Manning, D., 2007). Същият автор споменава, че въпреки доброто

сметка на останалите (дърветата вълци). Тук процентът на качествените дървета варира от 12 до 22 % за сенчестите изложения. Голяма част от дървостоя има луковидно извити стъбла в основата, което се дължи на абиотични фактори, най-вече от снега и дългата зима (сн. 2а и 2б). В насажденията в

① Интензивното самоизреждане е към своя край (подотдел 85 „е“ (ДГС - Троян)

горния буков подпояс, където расте заедно с иглолистни, често се наблюдава, че гърветата от I и II клас по Шобер са с големи корони и дебели вилужно разклонени клони, което е силно изразено в подотдел 72 „л“ (ДГС - Троян). Вилужното разклоняване е нежелано. То се дължи както на наследствени фактори, така и на условията на средата и най-вече на светлинния фактор. Прекаленото осветяване води до силно разрастване и разклоняване на младите гървета. Това до известна степен се дължи на климатичните условия на средата. Характерно за тези насаждения е на места да се отварят малки прозорци в резултат на мокрите снегове, а оттам и прекаленото осветяване. Като се има предвид биологията на бука и неговия хелиотропизъм, тези прозорци бързо се затварят. В горния подпояс по-голяма част от гърветата са събрани на групи, като по-този начин се подобрява тяхната колективна устойчивост и способността им да противодействат на силните ветрове и мокрите снегове.

От изложените данни за състоянието и качество на гървостоя се вижда, че в неотгледаните насаждения разполагаме с достатъчен брой качествени гървета на бъдещето. Това е достатъчно основание и подсказва, че трябва да се обърне внимание на процента на качествените гървета, а не на интензивността (процента) на отглеждането. Още повече, че самото отглеждане на младите насаждения може да стане на по-късен етап от тяхното развитие, след навлизане в стадия на върлиняк. Анализът на данните показва, че провеждането на отгледна сеч още в унициалната фаза е грешен подход, тъй като самото насаждение все още е в етап на възникване и формиране. Подробна информация за целите и начините за отглеждане на младите насаждения дава Жан-Филип Шютц в „Лесовъдство“ (1999). Целта на отглежданията в младите букови насаждения е в бъдеще да се формира върлиняк с достатъчно количество прави гървета, които да имат тънки клони, чисто от клони стъбло и нормално разви-

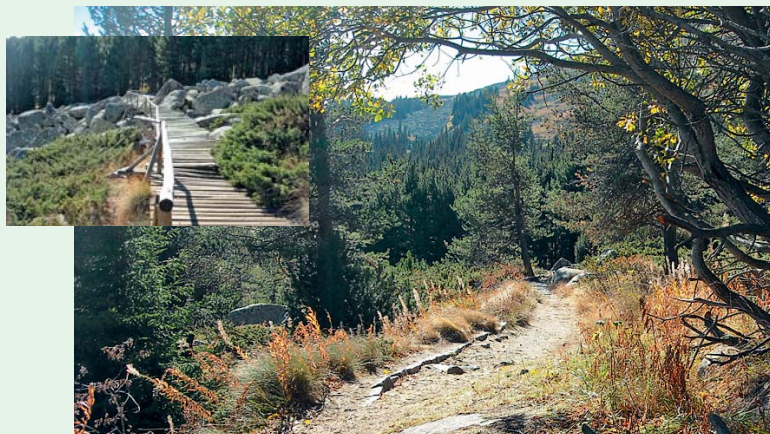

▲ Луловидно извити букови гървета в подотдел 72 „л“ (ДГС - Троян) и 75 „е“ (УОГС „Петрохан“)
▼

②

ти корони. Те дават основата за по-нататъшна селекция. До известна степен, според изложението, състоянието на гървостоя, както и в зависимост от състава на насаждението, в някои случаи ще се налага да се проведе отгледна сеч и в по-ранна възраст. Опитът показва, че при отглеждането на младите насаждения с намаляване на броя на гърветата се постигат едновременно колективно отглеждане, селекция, регулиране на растежа и формиране на короните. У нас в стопанисването на буковите гори се допуска силно разстройване и нарушаване на горските екосистеми, което ще доведе до трудно обратими, негативни изменения, породени донякъде от факта, че горското стопанство е предприятие със стопанска дейност и лесовъдските дейности са изместени на заден план.

▲ Съвсем различно изглежда алеята Драгалевски манастир -
▼ м. Бай Кръстьо - х. „Алеко“

▲ Разликата след ремонта на алеята от с. Владая до м. Тихия кът е очевидна

ДПП „Витоша“: Ремонтираните алеи радват туристите

Ако в летните горещини ви се е случило да потърсите прохладата на Витоша, вероятно вече сте се насладили на новия облик на парка. Ако не сте - убедете се сами! Витоша е прекрасна и през есента, а обновената паркова инфраструктура ще радва посетителите и занапрег. Ремонтирани са над 20 км от най-посещаваните туристически алеи - нова настилка, канавки, бордюри, мостове, предпазни парпети ще направят разходката ви по-приятна и най-важното - безопасна.

Възстановени са и подходите към парка в района на Бистрица, Княжево, Владая, Бояна, Драгалевския манастир.

Две тематични алеи - „Алея на билките“ и „Сила и живот“, ще запознават посетителите с полезна информация, отпечатана на табла по протежение на маршрутите, и ще ги приканват за почивка в кътовете за отдих.

Добра новина за туристите е, че 11 витошки маршрута вече са с ремонтирана зимна стълбова маркоровка, над 700 са новите указателни табели, поставени по повече от 20 маршрута, обхващащи цялата планина. Карти и информационни табла на възлови места ще ви помогнат да се ориентирате в маршрута си. За тези, които предпочитат кратките излети, са новите 13 къта за отдих, както и ремонтираните съществувачи.

Не са забравени и колоездачите, за които са изградени 12 нови веломаршрута с различна степен на трудност, маркирани с насочващи и предупредителни табели и информационни табла. Изградени са и 6 маршрута за конна езда, а за безопасното практикуване на скално катерене в района на Комините са взети мерки за сигурност. От парковата администрация са разработили и концепции за алтернативни спортове. Витоша става все по-достъпна и за хората с увреждания. Те вече могат да се насладят на разходка със семействата и приятелите си след изграждането на 5 къта за отдих, оборудвани със специални беседки, пейки, маси и рампи, както и със специализирани спортни съоръжения, адаптирани за хора с увреждания.

Гледките на пресъхнали чешми ще останат в миналото. Жаждата си можете да утолите на 30 ремонтирани чешми в различни части на планината.

Всичко това, както и още много дейности, насочени към подобряване на туристическата инфраструктура, опазването на планината и съхраняване на биоразнообразието в нея са дело на Дирекцията на Природен парк „Витоша“ по приключващия през октомври тригодишен проект „Дейности по устойчиво управление на Природен парк „Витоша“, с финансовата подкрепа на ЕФРР и Държавния бюджет на Република България чрез ОП „Околна среда 2007 - 2013 г.“.

Инж. Юлия Михайлова
ДПП „Витоша“

ДПП „Витоша“: Почетоха дългогодишния директор

Деня на своята 89-а годишнина - 7 септември, инж. Петър Таслаков, служител на парковата дирекция от 1958 г. и директор на парк „Витоша“ от 1979 до 1988 г., посрещна сред колеги. Ланд. арх. Снежана Петрова - директор на ДПП „Витоша“, поднесе на дългогодишния ръководител цветя и книга „Природното богатство на ПП „Витоша“, издадена за 80-годишнината на парковата институция, като благодари за всеотдайния му труд с пожелания за здраве и планинско дълголетие. Инж. Петър Таслаков има голям принос в превръщането на крайстоличния лесопарк на Витоша в достъпно и благоустроено място за всички любители на природата. По времето на неговата служба в парковото управление започва най-масовото изграждане на алейната мрежа, маркировката, чешмите, заслоните и кътовете за отдих. В професионалната съдба на инж. Таслаков се намесват два ветролома на Витоша, в усвояването на повалената дървесина от които е вложен огромен труд и се осъществява първото в лесовъдската практика извозване с помощта на вертолет. Извършва се сериозно залесяване и разши-

От ляво надясно: инж. Петър Таслаков, ланд. арх. Снежана Петрова и Албена Станева - експерт „Информационни технологии“

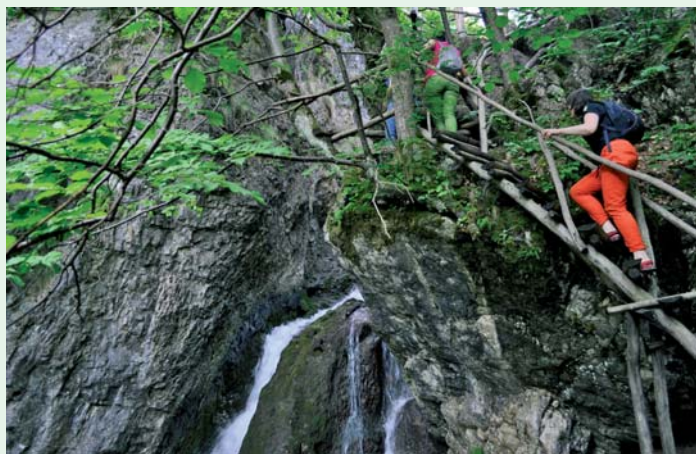
ряване на зелената зона на планината до вида, който ПП „Витоша“ има и днес, посрещайки все повече туристи и почиващи. ¶

ДПП „Врачански Балкан“: Обновената екопътека „Боров камък“ очаква своите посетители

В горещото време врачанската екопътека „Боров камък“ е един от най-предпочитаните маршрути. Тежката зима беше нанесла поражения върху голяма част от инфраструктурата на пътеката и преминаването по нея беше затруднено, докато през юли ДПП „Врачански Балкан“ не извърши цялостен ремонт и обновяване на екопътеката. Подменени са дървените

конструкции по маршрута, вече има нова беседка и информационни табели на български и английски език. Посетителите ще могат да се запознаят с основните представители на флората и фауната, които обитават тази местност. Маршрутът започва от края на с. Згориград, следва

каньона на река Лева. Дървени мостове, множество стълби и парпети, построени от двете страни на реката, отвеждат до водопад Боров камък, където водата се спуска от 63 м височина. Пътеката минава непосредствено под водопада и се изкачва по дървена стълба вдясно. Над водопада е изградена обзорна площадка. Следва красива поляна с дървен заслон и барбекю. Оттам можете да продължите по маркираната пътека до х. „Пършевица“ за около час или да поемете по маркираната с жълт цвят пътека към с. Згориград, което ще ви отнеме 2 часа. За най-ентузиастичните е третият маршрут по маркираната с червен цвят пътека към вр. Околчица, за което трябва да отделите 4 часа. ¶

Прессъобщение

Мрежа от специалисти и уебплатформа подобряват информираността на обществото за управление и защита на околната среда в трансграничната зона Гюргево - Русе

Проектът "Мрежа и уебплатформа за подобряване на информираността на обществото за управление и защита на околната среда в трансграничната зона Гюргево - Русе и прилежащите трансгранични зони", с акроним AEMPROBG, MIS ETS Code 594, е финансиран по ОП "Трансгранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013". Водещ партньор е румънският Национален институт за изследване и развитие на машини и инсталации за селското стопанство и хранителната промишленост (ИНМА) - Букурещ, а от българска страна партньори са Русенският университет "Ангел Кънчев" и Клуб "Приятел на Народен парк "Русенски Лом".

Целта на проекта е подобряване на общественото съзнание за опазването и управлението на околната среда в трансграничния регион Русе - Гюргево и прилежащите райони; трансфер на екологично ноу-хау към специалисти в сферата, организации с екологично въздействие и други заинтересовани; създаване на българо-румънско научно партньорство за технологичен трансфер и знания в сферата на околната среда към целевите групи: специалисти от екологични организации, както и такива с въздействие върху околната среда от трансграничния район Русе - Гюргево, представители на средните и висшите учебни заведения, широката общественост на двата града и прилежащите зони.

Дейностите включват румънско-българско съвместно проучване с потенциален ефект върху околната среда; съвместен трансфер на ноу-хау за разрешаване на проблеми на околната среда; оценяване на необходимостта от обучение за повишаване на общественото съзнание за опазването и управлението на околната среда; създаване на уебплатформа за повишаване на общественото съзнание за опазването и управлението на околната среда на английски, румънски и български език; обучение в сферата на околната среда; законодателна база данни за подпомагане на повишаването на общественото съзнание за опазването и управлението на околната среда; трансфер чрез уебплатформата на MIGAN технология (методология от 8 метода за оценка на въздействието върху околната среда, произведени от различни фактори). Съответно очакваните резултати кореспондират със заложените дейности - създаване на партньорство за обучителни дейности и трансфер на ноу-хау за повишаване на общественото съзнание за опазването и управлението на околната среда на трансграничния регион Русе - Гюргево и прилежащите територии.

Създадена е функционираща уебплатформа за повишаване на общественото съзнание за опазването и управлението на околната среда на трансграничния регион Русе - Гюргево и прилежащите територии. Проведени са обучения за околната среда сред различни аудитории - общественост, ученици, студенти и организации с екологично въздействие. Осъществява се сътрудничество между ИНМА - Букурещ, и РУ "Ангел Кънчев" в сферата на изследванията и развитието, иновациите и трансфер на ноу-хау към бизнеса. Проектът е на обща стойност 964 192.11 евро. От тях 809 825.45 евро са от Европейския фонд за регионално развитие, 91 676.70 евро са национално съфинансирани от Румъния и 32 441.79 от България, 20 813.72 евро - собствен принос на партньорите.

На уебплатформата www.envirobg.eu могат да бъдат открити доклади и представяне на различни щадящи околната среда технологични земеделски практики.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001-3.3.06-0056/
„Подкрепа за развитието на младите хора
в Лесотехнически университет“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Развитие на научния потенциал на Лесотехническия университет с подкрепата на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ (2007-2013)

- Проф. Брезин, през юли приключи изпълнението на ръководения от Вас проект „Подкрепа за развитието на младите хора в Лесотехнически университет“. Каква бе целта на проекта?

- През изминалия програмен период ЛТУ участва в изпълнението на десет проекта, финансирани от оперативните програми на ЕС. Един от тях е проектът „Подкрепа за развитието на младите хора в Лесотехнически университет“, който е с продължителност две години (22.07.2013 г. - 22.07.2015 г.) и е финансиран от ОП „Развитие на човешките ресурси (2007-2013)“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз и Министерството на образованието и науката.

Основната цел на проекта е развитието на научния потенциал на докторанти, постдокторанти, млади учени и специалисти чрез засилване на техния интерес към реализация в сферата на науката и образованието и повишаване на качеството на научните разработки. Поставената цел е в унисон със схемата на финансиране и отразява политиката на ЛТУ за осигуряване на оптимални условия за реализация на младите хора в научните изследвания с оглед на устойчивото развитие на Университета и приобщаването му в европейското научно пространство.

- Каква е значимостта на проекта за Лесотехническия университет?

- Проектът допринесе за надграждането на научния капацитет на Университета. С общ бюджет 634 412.33 лв. до голяма степен бяха решени идентифицираните проблеми на младите хора, свързани с научната дейност, като недостатъчни средства за участие в научни форуми и публикации в международни списания, както и достъп до водещи научни центрове и съвременно оборудване. Осигурен е достъп до електронните бази данни на Шпрингер и е създаден Информационен център за научно подпомагане на младите хора, който поддържа научноинформационен интернет портал и представя актуална информация за предстоящи научни форуми, отворени конкурси, дейности и инициативи на европейски

институции. Както информационния портал, така и електронните ресурси на Шпрингер са достъпни за целия академичен състав на Лесотехническия университет.

Организираните езикова школа и специализирани обучения по компютърни умения, статистическа и геопространствена обработка на данни от научните разработки и опазване на околната среда повишиха капацитета на участниците в проекта, голяма част от които са преподаватели в Университета.

Закупените оборудване, материали и консумативи допринесоха за създаването на по-комфортна и удобна среда за работа в учебно-лабораторната база на ЛТУ, което ще допринесе за устойчивостта на проекта.

- Как оценявате ефекта на проекта върху целевите групи?

- С реализацията на проекта бе повишена мотивацията и интересът към научните изследвания на 47 докторанти и е развит научният потенциал на 6 млади учени, 8 постдокторанти и 23 специалисти.

Младите хора натрупаха опит в научни изяви в международна среда. Реализирано е участие в 40 научни форума в България и чужбина (Австрия, Англия, Гърция, Дания, Испания, Италия, Литва, Румъния, Словакия, Франция, Хърватия), на които са представени 150 доклада и 42 постера. Реализирани са 20 краткосрочни специализации или експериментална работа във водещи научни центрове. Създадените контакти са предпоставка за бъдещото им научно развитие.

Осигурената възможност за публикуване на висококачествени научни публикации в реферирани списания допринесе за значителния ръст на публикационната активност. Подготвени са повече от 170 публикации, от които 131 са в научни списания, а останалите - в сборници от научни форуми.

Всичко това допринесе за качествен скок в повишаването на квалификацията и равнището на научните разработки на младите хора, с което е постигната основната цел на проекта за развитие на научния потенциал на Лесотехническия университет.

Новини от държавните горски предприятия

ЮЗДП - Благоевград, инвестира в строителство и ремонт на горски пътища и баражи

Югозападното държавно горско предприятие - Благоевград, инвестира 12 823 000 лв. в проектирането и изграждането на 4 нови горски пътя през 2015 година. Други 145 130 лв. са предвидени за транспортно-техническа инфраструктура.

В началото на юли са започнали строително-монтажни дейности по нов стабилизирания горски път по трасето „Дуков паметник - Хамбарето“ в землището на с. Божрово, в района на ДГС - гр. Сандански. Горският път е с дължина 4 км и за него са предвидени 1 126 560 лв. от фонд „Инвестиции в горите“. Започнало е и изгражда-

нето на втория от четирите нови горски пътя на територията на ЮЗДП - автомобилен път „Гостунски чарк“ на територията на ДГС - Места, с дължина 6.2 километра. Предстои да бъде построен горски автомобилен път на територията на ДГС „Рилски манастир“ - гр. Рила, с дължина 5.4 км, и на територията на ДГС - Кресна, с дължина на трасето 6.6 километра. Югозападното държавно горско предприятие е изразходвало над 9 170 000 лв. за проектиране и строителство на 45.5 км нови горски артерии и над 45 000 лв. за основен ремонт на 17 км стари пътища. **Т**

Създаване на култури от чинар в ДГС - Ямбол

Първата култура от чинар (*Platanus orientalis* L.) в ГС - Ямбол, е създадена през пролетта на 1955 г. в м. Горна топчия, отдел 66 „о“ върху площ от 0.5 хектара. Почвите са алувиално-ливадни, глинести, много дълбоки и често са заливани от р. Тунджа. През лятото подпочвените води падат под 2 метра. Културата е създадена чрез засаждане на 2-годишни фиданки в дупки при схема 2.5 x 1.5 метра. Тогавашият началник на ГТУ инж. Б. Ангелов получава семената от Бачковския манастир. От тях са произведени фиданки, с които са озеленени и главните улици на Ямбол. Дървета от това време са много жизнени и с големи размери.

В м. Ормана са запазени няколко чинара с диаметър 80-120 см и височина 30-32 метра.

Създадената култура в първите години показва много добър растеж и е обект на задълбочени проучвания. Това дава повод на ГСК - Сливен, да разреши създаване на култури от чинар върху топови месторастения, тъй като растежът и производителността на вида не отстъпват на тополовите култивиари. Общата производителност е 244 м³/ха лежача маса, средният текущ прираст - 13 м³ на хектар. Масовото залесяване с чинар започва след 1980 г. и за 10 години са създадени 350 дка насаждения със семенни и с вегетативни фиданки, произведени от зрели резници. С подобрени семенни фиданки се създава маточник, от който са добити резниците по указания на доц. Н. Делков.

Културите се създават след пълна почвоподготовка върху алувиално-ливадни почви по поречието на р. Тунджа. Първите години между фиданките се сеят дини, цвекло и тикви, които се поливат няколко пъти през вегетативния период. Семенните фиданки се залесяват в цепнатини с меча на Колесов, а вегетативните, които за една година достигат 1.5 м височина и са с много добра коренова система, се залесяват в дупки 50/50/50, отворени с тракторен ямкокопач. След третата година културите се склопват и освен кастрене не се полагат други грижи. Растежът по височина след 4-5 години достига 1.60-2.10 м за сезон. Това налага извеждане на сечи без материален добив, тъй като дръвчетата стават неустойчиви на абиотични фактори. Общата про-

Растежен простор

Насаждението в отдел 109 „ф“

Таблица 1

Растеж и производителност на култура от чинар в отдел 66 „о“ в ДГС - Ямбол

Година на лесостроителство	Площ (ха)	Състав	Възраст (години)	Бонитет	Височина (м)	Среден диаметър (см)	Запас на 1 ха	Ползване (м³)
1960	0.5	чинар	10	5	4	6	42	
1970	0.5	чинар	10	15	10	12	114	
1984	0.5	чинар	10	29	22	22	354	85 (санитарна сеч)
1994	0.5	чинар	10	39	22	26	374	21 (санитарна сеч)
1999	Изсечен 100 % санитарна сеч. Добити са 138 м³ лежача маса							

Таблица 2

Растеж и производителност на култура от чинар в отдел 109 „ф“

Година на лесостроителство	Площ (ха)	Възраст (години)	Бонитет	Пълнота	Височина (м)	Среден диаметър (см)	Запас на 1 ха	Ползване (м³)
1994	8.4	8	I	1.0	12	10	110	
2004	8.4	18	I	0.9	21	18	370	190 (прореждане 10 % през 2008 г.)
2014	8.4	28	I	0.9	24	26	486	429 (прореждане 15 % през 2011 г.)

изводителност е 4690 м³ при текущ прираст 20 м³ на хектар.

Културата в м. Ормана, отдел 109 „ф“, е създадена през пролетта на 1986 г. от вегетативни фиданки при различна гъстота 3 x 1.5 м, 2.5 x 2.5 м, 2.5 x 1.5 метра. Водени са отгледни сечи с различна интензивност - от 15 до 35 % по брой на стъблата и 10 до 15 % от запаса.

Основно правило, спазвано при сечите, е равномерното изреждане. Понастоящем на най-качествените дървета е осигурен 15-20 м² растежен простор.

Изводи и препоръки:

◆ Чинарът има място при бъдещи залесявания в ограничен размер и на площи, на които тополите показват лош растеж и ниска производителност.

◆ При добри грижи на подходящи месторастения чинарът показва текущ прираст 15-20 м³ на хектар.

◆ След 7-8 години започва масово самоокастрияне, след което се формират чисти и прави стъбла.

◆ За предпочитане са по-редки схеми на залесяване - 150-180 бр./дка при едроразмерните и 250-300 бр./дка при дребноразмерните фиданки.

◆ В първите години семенните фиданки показват по-слаб растеж от вегетативните. Изравняването по височина настъпва след 20-25 г., но по дебелина вегетативните са с 2-3 степени по-големи.

◆ Воденето на отгледни сечи е най-важното мероприятие от развитието на културите. Всяко забавяне води до формиране на малки корони, след което дърветата започват да съхнат от върха надолу, появяват се масово водни летораста и дърветата загиват за 4-5 години. Силното изреждане води до заплевеляване с гъсти треви от семейство Житни, появяват се храсти, кучи дрян, аморфа, трънка, къпина и др., които още повече влошават растежните условия.

◆ Създаването на култура от чинар е предизвикателство към всеки лесовъд, който обича да експериментира. Ползено в бъдеще би било да се опита създаване на смесени култури с летен дъб, ясен, черен орех и други.

Инж. Жельо МАРЕВ
зам.-директор на ЮИДП - Сливен

Фирма „Екотехпродукт“ е създадена през 1990 г. с насоченост към екологичната енергия и биопроизводството. Дървените колове, импрегнирани по известна американска технология, стават първият продукт, с който стартира предприемаческата дейност.

По-късно фирмата се представя на пазара с моторните верижни триони на „Jonsered“ и режещите инстру-

менти на „Sandvik“.

Днес името ѝ се свързва най-много с „Wood-Mizer“, фирмата производител на хоризонтални банцизи. „Екотехпродукт“ е техен представител за България вече 19 години. Над 1000 банцига работят в цялата страна. „Екотехпродукт“ предлага широка гама от машини и оборудване за дървообвив, първична преработка на дървесина, дървообработване, както и технологично проектиране, иновативни решения за намаляване на енергийните разходи и оползотворяване на дървесните отпадъци.

През 2002 г. отваря врати дъщерното производствено предприятие „Вита 02“ в Тетевен, където могат да се видят в действие голяма част от предлаганите от фирмата машини, съоръжения и сушилни.

Като подчерта, че 2015 г. ще бъде една от най-успешните в историята

на „Екотехпродукт“, нейният управител г-р инж. Калин Симеонов сподели, че в бъдеще се планира засилване на позициите на фирмата в предлагането на машини за дървообвив. Друга насока, в която вижда развитието на фирмата, е разширяване на производството. „С годините се натрупва полезен опит, който може да бъде използван за разширяване на производството и предлагане на изделия с по-висока степен на обработка. Тази година „Екотехпродукт“ направи сериозна инвестиция в закупуване на нова производствена площадка, която се намира в непосредствена близост до предприятието в Тетевен, и предстои значително разширяване на дейността“ - подчерта Калин Симеонов по време на празника, с който фирмата отбелязва четвърт век от основаването си.

Годишнината бе отбелязана на 29 август с освещаването на нова офис сграда.

Тържеството бе уважено от инж. Димитър Баталов - директор на дирекция „Опазване на горите“ в ИАГ. Гостите от Полша Кшиштоф Кропидловски - търговски директор на европейския завод на „Wood-Mizer“, и Малгожата Гешяк - отговорник за България, поднесоха на управителя на „Екотехпродукт“ г-р инж. Калин Симеонов два плакета за дългогодишното успешно сътрудничество между двете фирми и книга, посветена на тазгодишното отбелязване на 25 години „Wood-Mizer“ в Европа.

Тържеството продължи нетрадиционно - с боулинг турнир, и завърши с празнична вечер в УОГС - Юндола, където музикантите от „Dixie Band“ - Тетевен, и Клуб по спортни танци „Импулс“ - Велинград, се погрижиха за доброто настроение на домакини и гости, а зарята в края на вечерта сложи финален акорд на празника. На следващия ден за най-ентусиазираните туристи сред гостите бе организиран преход от хотелския комплекс на УОГС - Юндола, до м. Старина, където те се насладиха на слънчевото време сред планинската зеленина.

МИНА ОГНЯНОВА
Снимки Йордан ДАМЯНОВ

Служители на „Екотехпродукт“ ООД и гости пред новия офис на фирмата

Д-р инж. Калин Симеонов и съпругата му Албена с плакетите от „Wood-Mizer“, връчени от Малгожата Гешяк и Кшиштоф Кропидловски (вдясно)

Участниците в пешеходния преход до м. Старина

„АНДРЕАС ШТИЛ“ ЕООД отпразнува своя 10-годишен юбилей

Тържеството по случай десетгодишнината от основаването на дъщерното дружество „АНДРЕАС ШТИЛ“ ЕООД се проведе на 15 юни в „София Ивент Център“. На събитието освен ръководството, на чело с управителя инж. Георги Драганов, служителите и дилърите

От ляво надясно: д-р Николас Щил, Ханс Петер Щил и инж. Георги Драганов

Д-р Николас Щил връчи почетни награди на управителя и служителите на „Андреас Штил“ ЕООД

С предпазното работно облекло „STIHL“ може не само да се работи, но и да се танцува

на дружеството от цялата страна присъстваха и почетните гости - Н. пр. посланикът на Федерална Република Германия в България Детлеф Лингеман, семейството Щил, представено от Ханс Петер Щил - почетен председател на Надзорния и на Консултативния съвет на STIHL, и от неговия син д-р Николас Щил - председател на Надзорния и на Консултативния съвет на STIHL, и бившият член на борда по търговските въпроси с дългогодишен принос за изграждането и развитието на бизнеса в Източна Европа Роберт Майер. Преди 10 години „АНДРЕАС ШТИЛ“ започва работа в София в офис и склад, които се намират на ул. „Якубица“. Много от служителите идват от фирма „Модакс-сервиз“, която до този момент е била официален вносител на продуктите с марка „STIHL“ и „VIKING“ за България.

През 2006 г. в присъствието на Ханс Петер Щил на бул. „Ботевградско шосе“ в София тържествено се открива новата административно-складова база, разположена върху 8 дка, като складовата площ е 1400 м², административната - 700 м², и 200 м² за сервиз и учебни зали. Новата база напълно отговаря на най-съвременните изисквания и стандарти за упражняване на административно-логистична дейност.

В нея през 2008 г. дружеството постига рекордни продажби. По-късно световната финансова криза рязко намалява оборота му. След съвземането на пазарите от тежката рецесия STIHL - България, отново продължава своя успешен път напред и в момента е част от 36-те собствени търговски дружества на STIHL.

Основните приоритети в политиката на дружеството са разширяване на дилърската мрежа, подобряване на качеството на сервизните услуги, провеждане на продуктови и технически обучения и ориентиран целево маркетинг, както и оказване на съдействие на дилърите на „АНДРЕАС ШТИЛ“ ЕООД при осъществяване на техните планове и цели. Това подчерта в поздравлението си и управителят инж. Георги Драганов: „Нашата крайна цел е трайният успех. А предпоставка за него е стриктното ориентиране към клиента, съпроводено от изпреварваща развойна дейност, използване на шансове, предоставени от пазара, както и приемането на предизвикателства. Към всичко това принадлежат добре подредени, чисти и заредени с широк асортимент от стоки магазини, обслужвани от отлично обучени продавачи и сервизни техници. Не е тайна, че качеството ни играе решаваща роля за нашия успех. Марката „STIHL“ е известна не само с първокласно качество на продуктите, а също и с първокласно сервизно обслужване“.

С помощта на проектираните на екраните по стените филмчета гостите имаха възможност да се запознаят и с най-новите продукти с марките „STIHL“ и „VIKING“, а после се насладиха на атрактивното представяне на най-новите серии и тенденции в специализираните работни облекла с марката „STIHL“, както и на дрехите за свободното време от колекцията „STIHL TIMBERSPORTS“. Всички се убедиха, че предпазното работно облекло „STIHL“ не само предлага оптимална защита по време на работа, но е и толкова удобно, че с него може дори да се танцува.

Д-р Николас Щил връчи почетни награди на управителя инж. Георги Драганов и служителите на „АНДРЕАС ШТИЛ“ ЕООД, които работят в дружеството от неговото основаване.

Магията на танца, представена от ансамбъла „Чинари“, увлече участниците в тържеството. Красив завършек на вечерта предложи групата „Акага“.

При елита на елите

Преди повече от четири десетилетия доц. Величко Гагов - млад научен работник в областта на генетиката на горскогървесните видове, започва едно начинание за създаването на вегетативна семенпроизводствена градина от обикновена ела. Мястото е определено край с. Солник като Опитно-производствен участък на територията на едноименния горско-технически участък на тогавашното ГС - Старо Оряхово. Младият учен се заема с нелеката задача да обходи и проучи популациите на обикновената ела както в България, така и в Македония, Сърбия, Гърция. Изследвани и паспортизирани са стотици гървета, като от най-добрите се взема посадъчен материал. С упорит труд, опит и прилагане на научните новости ученият успява да създаде вегетативна семенпроизводствена градина

здава мрежа от опитни потомствени и провинуенчни култури и плантации за коледни елхи в различни райони на България. Накратко казано, целта е да се селектират гървета от най-добрите произходи, от които да се добиват семена за производство на елови фиданки с подобрени наследствени качества, устойчиви на болести, бързорастящи, със симетрични разклонения и красиви на вид, особено ако са за коледни елхи. За селскостопанските култури е естествено да се говори за „сорт-ови семена“, но за сортови семена от горски гървета е все още необичайно.

Доц. Гагов на база на постигнатото замисля създаването на нова „колекция“ в района - вегетативна семенпроизводствена градина от второ стъпало. Създаването ѝ започва през 2008 г. и днес фиданките с присадките вече достигат човешки ръст. Калемите, с които е създадена, са селектирани от 25 майчини гървета от сегашната вегетативна производствена градина, която вече се води „от първо стъпало“. Тези майчини гървета се смятат за „елита“ на елите. Качествата им са проучени в редица потомствени опити с култури, създавани на различни месторастения и климатични характеристики. Проучванията са разностранни и обхващат растежа по височина и дебелина, генеративната способност (плодоносенето), цъфтежа (изискването при новосъздадената градина е гърветата да цъфтят

Доц. Величко Гагов е посветил 43 години научноизследователски и творчески труд в областта на генетиката на гървесните видове

Географска култура от обикновена ела с произход на фиданките от седем гържави, включена в мрежата на географските култури към проект на IUFRO

Фиданките от вегетативната семенпроизводствена градина от второ стъпало набират височина

дина, която само след тридесетина години от създаването си през 1974 г. е приета от световната научна общност в лицето на Международния съюз на организациите за горски изследвания - IUFRO. От тази безценна генна банка доц. Гагов съ-

едновременно), устойчивостта на болести и вредители. Направен е и ДНК анализ за установяване на евентуално генетично родство, което трябва максимално да се избягва. И всичко това отново, за да се произведат семена, които да дават началото на плантации и насаждения от елитни ели. Във всяка гора могат да се видят високи и стройни гървета с прекрасно оформени корони. Усилията на доц. Гагов са всички гървета в новосъздаваната гора да имат най-добрите генетични качества, за да бъде тя здрава и продуктивна.

Борис ГОСПОДИНОВ

Подобряване на координацията и комуникацията чрез награждаване на уменията

На 29 юли в хотел „Анел“, София, се проведе пресконференция по проект „Подобряване на координацията и комуникацията чрез прецизиране и награждаване на уменията“ на Изпълнителната агенция по горите, който се осъществява с безвъзмездната финансова подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет“, съфинансирана от ЕС чрез Европейския социален фонд. Продължителността на проекта бе от май 2014 г. до септември 2015 г., а общата му стойност - 44 900.38 лева.

Целева група на проекта са служителите от специализираните териториални звена на ИАГ - Горска семеконтролна станция - София, Лесозащитна станция - София, Национална научноизследователска станция по ловно стопанство, биология и болести по дивеча - София, Тополово стопанство - Пазарджик, и списание „Гора“. Общата цел на проекта е подобряване на професионалната компетентност на служителите в звената, което да доведе до по-ефективно изпълнение на дейностите, свързани с управление и развитие на човешките ресурси и професионалните умения.

Екипът за управление на проекта с ръководител инж. Петко Илиев и счетоводител Веска Делчева - главни експерти в ИАГ, запозна присъстващите с поставените цели и организирани обучения за служителите от специализираните териториални звена. В рамките на проекта са заложили няколко обучения по компютърни умения и работа с приложенията Word, Excel и PowerPoint, както и

От ляво надясно: инж. Петко Илиев - ръководител на проекта, Илиан Точев - главен секретар на ИАГ, Веска Делчева - счетоводител на проекта

курс за неюристи по прилагане на Административно-процесуалния кодекс, по които са обучени общо 45 служители. От обучението по английски език са се възползвали 22 души. Обученията за повишаване на административната ефективност са били полезни за 38 служители.

Дискутирани бяха очакваните резултати от изпълнението на проекта и тяхното приложение за подобряване на работата на горската администрация. **Т**

Природозащитата и бизнесът си сътрудничат

На 28 и 29 юли група журналисти посетиха Природен парк „Врачански Балкан“ и местна ферма, за да се запознаят с алтернативни форми на финансиране на природозащитата с помощта на бизнеса в района. По време на посещението, осъществено по проект „Да свържем опазването на природата с устойчивото развитие на селските райони“ (известен като „За Балкана и хората“), организаторите от WWF - България, и издателска група „Икономедиа“ представиха плащанията за екосистемни услуги (ПЕУ) като елемент от проекта, реализиран на местно ниво. Проектът се финансира от Българо-швейцарската програма за сътрудничество и този модел за набиране на средства успешно се прилага в страни като Швейцария, Франция и Германия.

Да платиш за по-чисти въздух, вода и почва

В новооткритата сграда на ДПП „Врачански Балкан“ журналистите научиха повече за ПЕУ схемите от Юлия Григорова - ръководител на програма „Политики и зелена икономика“ във WWF - България. Терминът „екосистемни услуги“ е въведен от ООН през 2004 годи-

на. Първата държава, направила оценка на националните си екосистеми, е Великобритания. Примерът ѝ последват страни като Чехия, Белгия, Полша, Германия, Китай, Япония. Плащанията за екосистемните услуги са пазарен механизъм, който се опитва да остоиности многообразието от услуги, предоставяни от екосистемите (храна, дървен материал, плодородие на почвите, опрашване, поглъщане на въглеродния диоксид, естетическа наслада от природата) и да определи кои са техните „ползватели“ и „доставчици“. Чрез ПЕУ схемите на база на сключен договор между „доставчиците“ и „ползвателите“ на дадена услуга за

предоставянето ѝ се определя нейната цена, а средствата се използват за опазване на екосистемата. Тези плащания са под формата на частни дарения, като до момента в България представителите на бизнеса сами определят колко и какви вноски да направят. Стойностите им варират от 20 до 10 000 лева.

Целите на пилотните проекти у нас са да запознаят фирмите от региона с механизма и ползата от него, а също и да се изградят организационни структури, които ще решават за какво и как ще се изразходват събраните средства.

Как се прилагат ПЕУ у нас

Към момента работещи ПЕУ схеми има в Природните паркове „Българка“ и „Врачански Балкан“.

При сключване на договор между заинтересованите страни за осъществяване на плащания за екосистемни услуги в двата парка изплатените средства от страна на ползвателите се генерират в местна неправителствена организация. Тя ги изразходва за приоритетните дейности, които всяка година се определят от самите ползватели на екосистемни услуги и от дирекцията на природния парк. В м. Локвите, под х. „Пършевица“ в ПП „Врачански Балкан“, се разработва ПЕУ схема с помощта на местни животновъди, която цели да се опазят водните екосистеми. Трите карстови езера се използват за водопой на животни, има замърсяване с битови отпадъци, туристическият поток също е голям. Целта е да се извършат консервационни дейности, с които да се опазят ценни растителни видове. С генерираните средства ще се ограничи достъпът на домашни животни, ще бъдат поставени информационни табели за екосистемата и ще се подсигури буферна зона, за да се ограничат външни влияния. Потомъкът на каракачански род Иван Вангелов Иванов е един от участниците по тази схема. При посещение във фермата му във врачанското с. Моравица той получи сертификат за опазването на екосистемни услуги в района от ръководителите на проекта (снимката).

Ефектът от тясното сътрудничество между бизнеса и околната среда не остава скрит за собствениците на фирми. Основна мотивация да вземат участие в дейности за опазване на защитени местообитания е, че бизнесът им зависи от екосистемните услуги в района.

Мина ОГНЯНОВА

Д-р инж. Иван ИВАНОВ на 80 години

Иван Петров Иванов е роден на 3 август 1935 г. в с. Обидим, Благоевградска област.

Той е тринадесетото дете в многодетното семейство, което на следващата година се премества в гоцеделчевското село Корница.

Завършва гимназия в гр. Гоце Делчев през 1953 г. и 3 години учителства в селата Корница, Пашово и Света Петка.

През 1961 г. завършва специалност „Горско стопанство“ във ВЛТИ. Една година работи в ГС - м. Беслет, и пряко участва в усвояването на дървесината на ГС - м. Селище, повалена от смерча на 29.05.1961 година. През 1962-1965 г. е на работа в Нормативно-изследователско бюро - Велинград, към Комитета по труда и работната заплата.

През 1965 г. инж. Иванов става преподавател в Техникума по горско стопанство „Христо Ботев“ във Велинград. Успоредно с преподавателската си дейност работи и в областта на селекцията и генетиката в горското стопанство.

През 1972 г. защитава докторат по селекция и генетика в Института за гората - БАН.

През 1971-1973 г. е изпратен като проектант в Министерството на земеделието, горите и водите в Република Алжир. Заедно с много световноизвестни учени и специалисти участва в проектирането на зеления пояс от Тунис до Мароко (с дължина 1250 км и широчина 25-50 км) за борба с настъпващите пясъци от пустинята.

От 1976 г. е преподавател по горски технически дисциплини в лицей в Казабланка, Мароко.

За известно време се връща в България, след което през 1987 г. замества като университетски преподавател в Алжир, където чете лекции по екология и изучаване на лечебните свойства на растенията. С помощта на екип от изследователи проучва и изследва множество растения от Северна Африка и България.

Пенсионира се през 1995 година.

В резултат на многогодишните му научни търсения в областта на лечебните растения и народната медицина излиза енциклопедичната книга „Лечебните свойства на растенията“ (2007), предназначена за широк кръг читатели - любители, научни работници, изследователи и преподаватели. Под печат са книгите му „Рецепти от моя хербарий на здравето“ и „Етерично-маслени растения (Ароматотерапия)“.

В продължение на десет години е зам.-председател на Дружеството на лесовъдите ветерани от Пазарджишкия регион и член на Управителния съвет на Съюза на лесовъдите в България. От 2006 г. е зам.-председател на национално сдружение за борба с корупцията. През 2011 г. активно участва в организирането и честването на Международната година на гората като заместник-председател на инициативния комитет.

За активната му научноизследователска, практическа и обществена дейност през 2011 г. е удостоен от Съвета на европейската научна и културна общност със значката „Златна книга“, а през 2013 г. - със златна монета „Писменост“ за значим принос за българската наука и култура.

Доц. д-р Янчо НАЙДЕНОВ

Конкурс

Дърво с корен

За шести пореден път Фондация „ЕкоОбщност“ обявява конкурса „Дърво с корен“, който разказва историите на любими български дървета извън границата на страната и ги направи известни в цяла Европа. Той издирва дърветата, които обичаме - не защото са най-стари или най-красиви, а защото са специални за хората.

Ако знаете такова дърво, оставило следа в паметта ви, разкажете неговата история.

Дървото победител ще представи България в международния конкурс „Европейско дърво на годината 2016“ и ще получи специална грижа.

Освен голямата награда ще бъдат връчени допълнителни отличия в още три категории: *Млад природолюбител* (за деца от 6 до 14-годишна възраст), *Вековните дървета говорят* (за вековни дървета от цялата страна, които са свързани с исторически събития или значими личности от нашето минало), специална категория за *доброволци залесители*, които искат да разкажат личната си история. Конкурсът „Дърво с корен“ е отворен за всички - деца и възрастни, учители, ученици, институции и фирми, организации, неформални групи от хора.

Изпратете вашата номинация до 18 октомври на tree@bepf-bg.org или на адреса на Фондация „ЕкоОбщност“.

Разкажете историята на дървото, ваш спомен, легенда, изпратете поне 3 снимки в електронен формат, на които да се вижда цялото дърво, с кратък пояснителен текст към тях, посочвайки авторите на

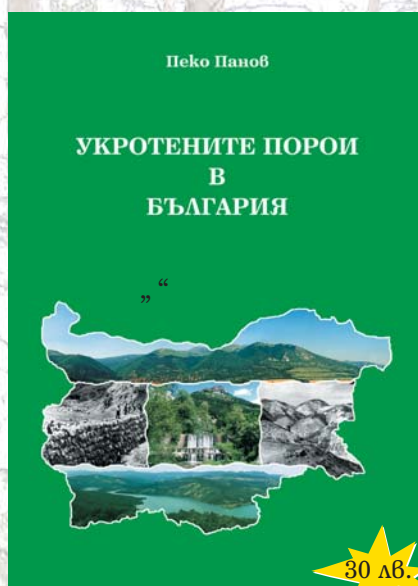
Дъбът от с. Скравена, Ботевградско, е един от участниците в конкурса

фотографиите, опишете местоположението на дървото, както и самото дърво - височина, обиколка, възраст. Накрая добавете и информация за себе си.

Номинациите ще бъдат разгледани от независимо четиричленно жури, което ще излъчи 10 финалисти в основната категория *Дърво с корен 2015*, 3 финалисти в категория *Вековните дървета говорят*, които ще участват в онлайн гласуване на интернет страницата на Фондацията, което ще се проведе от 1 до 30 ноември.

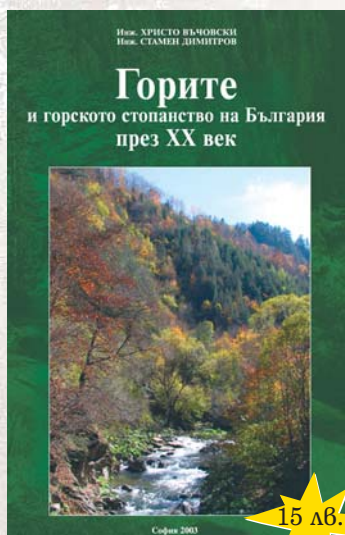
Фондация „ЕкоОбщност“

Горската история

„Делникът е предопределен да бъде забравен. Историята е призвана да възкреси забравения делник, като нейните сечи са самото и визията. Именно това направи книгата „Укротените пороци в България“ - възкреси подвига на българските лесовъдци, които за сто години успяха да победят ерозията и да превърнат земята ни в китна градина. Този подвиг с основание се нарежда сред най-значимите положителни събития, които се случиха в България през XX век. А книгата заслужено днес застава на челно място в нашата горска книжнина“ - към тези думи от премиерата на книгата през 2001 г. с автор инж. Пеко Панов можем да добавим, че тя бе първото от поредицата издания, които увековечиха нашата над 135-годишна горска история. В книгата е описана дейността на лесовъдци и горски работници, на хилядите български граждани, преобразили опороените и оголени водосбори на над 2000 реки, притоци и дерета. Невероятни са снимките от началото на XX век, показващи страшни полупустинни пейзажи от Кърджалийския район или огромни ровини и дерета около София, Карлово, Сопот, Кюстендил, Трън и т.н. Още по-невероятни изглеждат същите места днес и, сравнявайки ги, човек не може да не възкликне как е възможно да стане това. Но именно за това как сипейте са превърнати в гори разказват „Укротените пороци в България“.

Всеобхватен исторически преглед на века на българското лесовъдство, книгата е дело на лесовъдите инж. Христо Вълковски и инж. Стамен Димитров, повече от половин век свидетели и непосредствени участници в процеса на формирането и реализирането на горската политика. Аналитично и всеобхватно е изследван един продължителен период, което е значим принос в осмислянето на фактите, събитията, тенденциите и придвижванията в развитието на горското дело. Основните въпроси, свързани със създаването, стопанисването и управлението на горите, обхващат хронологично и тематично над

столетния период. Разгледана е политиката на държавата през отделните етапи и прилагането на законодателството в областта на горите. Дадена е оценка на резултатите от прилаганите лесовъдски методи и системи при възобновяването и отглеждането на насажденията и на доминиращите в определени периоди тенденции и възгледи по тези проблеми. Разгледани са теоретичните и практическите основи на горското стопанство, което има тясна връзка с европейската и руската теория и практика. Отделено е внимание на лесовъдската наука и образование, а също и на лесовъдските сружения.

Историята на българския дърводобив в Република Коми е само една малка частичка от нашата горска история, но тази частичка е изключително значима. Защото чрез нея бе спасена българската гора. Защото тя доказва, че българските лесовъдци и строители могат да бъдат пример за героизъм в мирно време, изграждайки върху гола и блатиста земя градове, предприятия, инфраструктури. Дори нещо повече - тя създаде школа в нашата лесовъдска практика - Комската. Школа, към която уважението винаги е било голямо.

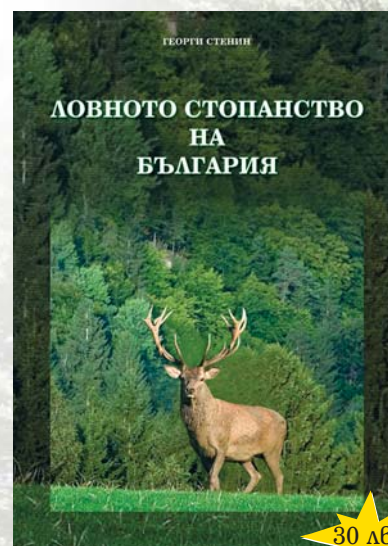
Затова можеше ли да се допусне историята на българските дърводобивници в Коми да потъне в забрава?

Издаването на книгата е посветено на 40-годишнината от началото на задграничния дърводобив в Република Коми. И на хилядите лесовъдци, дърводобивници, строители, механизатори и хората от обслужващата сфера, работили в Коми и посветили частица от своя живот за доброто на българската гора. Цели 11 години пък е отдал на Коми авторът на книгата инж. Александър Арсов като ръководител на българското предприятие. Много дни и нощи работи и за написването на книгата, споделяйки в заключение: „С времето много от нещата избледняват и се забравят, а направеното е достойно да остане за нас и за идните поколения“.

в горските издания

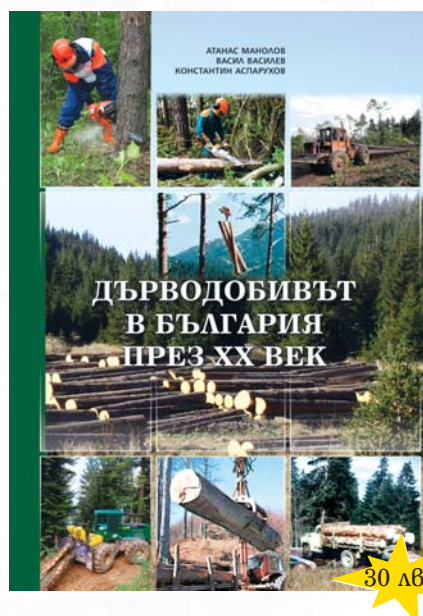
Авторът г-р инж. Георги Стенин проследява историята на зараждането и развитието на ловното стопанство в страната от края на XIX до началото на XXI век. Обхваща направленията, свързани с особеностите и организацията на ловното стопанство у нас, правната уредба и ловното законодателство, връзката между горското и ловното стопанство, управление и ръководители, ловния фонд, биотехническите и ловностопанските мероприятия, интензивното ловно стопанство, трофейното дело, обществената ловна организация, научните институти и звена, свързани с ловното стопанство. Описани са видовете дивеч, обект на ловното стопанство и лова в България, развитието на гържавните дивечовъдни станции в страната и ловните стопанства към Министерския съвет. Поднесена е богата статистическа информация за числеността на дивеча през отделни периоди, добитите най-добри трофеи, ползването по видове дивеч, разселения дивеч, карта на ловните стопанства. С богатото си съдържание и пълноцветната образна информация от снимки на дивеч, биотехнически съоръжения, ловни домове и заслони книгата е едно привлекателно и търсено издание.

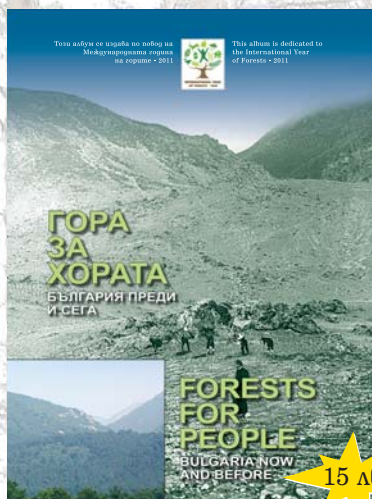
Изданието е с безценен принос за съхраняването на паметта за дейността на поколения лесовъдци. Тук са очерците за основоположниците на българското лесовъдство, основателите на неговите многостранни научни и практически направления като залесяването, стопанисването на горите, лесоустройството, борбата с ерозията, лесозащитата, ловното стопанство, горското почвознание. В книгата е разказано за 398 дейци от науката и практиката със значим реален принос и управленски

опит, отдали своите знания и труд за горското дело. Съставителите - инж. Стамен Димитров, г-р инж. Георги Стенин и инж. Богдан Богданов, с помощта на свои колеги от цялата страна, успяха след повече от двегодишни усилия да издирят и систематизират представените очерци. И да потвърдят, че лесовъдската колегия уважава паметта на всички, отдали своя живот, знания и труд за създаването, утвърждаването и развитието на опита и приемствеността на българската лесовъдска общност.

Издание, уникално по своя обем, съдържание, илюстративност и академичност. Авторите - инж. Атанас Манолов, ст.н.с. I ст. г.т.н. Васил Василев и проф. г-р Константин Аспарухов, са превъплътили своя почти половинвековен опит в систематизирането и описанието на дърводобива и неговата механизация. Дейността, изключително отговорна за състоянието на горските насаждения, за начините на тяхното стопанисване и за извеждане на сечите. Всичко, което се е случвало с дърводобива в България, и всички специалисти, които са работили в този сектор от националната икономика, са увековечени и съхранени за поколенията. Дори нещо повече - книгата е и един своеобразен учебник, от който могат да се почерпят практически знания за това с каква техника и при каква технология да се осъществява производственият процес при дърводобива.

Този албум бе издаден по случай Международната година на горите - 2011, която преминава под мотото „Гора за хората“. Той е посветен на най-значимото събитие в българския лесовъдски ХХ в. - превръщането на една от най-засегнатите от ерозията страни в Европа в китна зелена градина. Целта на книгата и на автора инж. Борис Господинов е да покаже на съвременниците, които не познават измеренията на битката с пороите, че лесовъдският ум и труд, както и помощта на населението, създават гори, от които блага се ползваме днес. И да напомни, че това постижение се нуждае от сериозни усилия, за да се запази през вековете.

Кратките факти и уникалните фотоси, подредени в книгата по принципа „преди и сега“, илюстрират последователните усилия и широкомащабната дейност на държавата по овладяване на ерозионните процеси и създаване на нови гори, с което България има основание да се гордее пред света. Изданието е на два езика - български и английски.

С излизането на „Лесозащитата в България“ историята на горския сектор на България става все по-пълна. От отпечатването на първата книга - „Укротените пороци в България“, изминаха 12 години. През този период, благодарение на активността на централното горско управление, отзивчивостта на авторите и апостолската работа на сп. „Гора“, са добавяни шрих по шрих към цялостната картина на дейността на лесовъдската колегия на страната. Този летопис не е по-малко важен и за всеки българин, защото живеем в държава, чийто горски фонд е 3.8 млн. ха, или 34 % от общата площ. Отговорността за този зелен резерв, желанието да бъде запазено и предадено на поколенията в най-добрия му вид са били водещи за българските лесозащитници и за авторите на изданието проф. Георги Цанков и доц. Янчо Найденов.

В по-далечното минало състоянието на горските екосистеми не налага провеждането на лесозащита, макар да знаем от литературата, че обезлиствания на горите, причинени от насекомните вредители, са наблюдавани още през 1893 година. Организираната дейност по защитата на горите започва от 1951 година. В книгата са проследени всички етапи - от зараждането до наши дни - на лесозащитната наука и практика. Разделена в седем глави, книгата проследява възникването и необходимостта от лесозащитата, приноса на преподавателската и изследователската дейност в Лесотехническият университет и Института за гората при БАН, създаването на лесозащитните станции у нас, специализираните лесопатологични обследвания, научните и научноприложните форуми, международното сътрудничество, развитието на лесозащитата в централното горско ведомство и по региони.

Ценност на изданието представляват очерците за дейците, работили всеотдайно в лесозащитата.

Книгата е втората от поредицата регионални книги, които се издават от централното горско ведомство и редакцията на сп. „Гора“, за съхраняване на историята на регионалните дейности в горите и на имената на хората, отдали своя професионален и личен живот в служба на гората.

Посветена е на 100-годишнината от основаването на първите горски стопанства на територията на Благоевградска област.

Първата част на книгата съдържа кратка географска и историческа справка за горите и горското дело в областта, характеристиката на горския фонд, данни за ловното стопанство, възобновяването и залесяването, почивното дело, упоменати са лесовъдите от Благоевградския край с по-значим национален и регионален принос за горите, както и ръководителите на РДГ - Благоевград.

Подробно са разгледани историческото развитие и постижения на горските и ловните стопанства по Местенското и Струмското поречие, както и Опитната база по залесяване и борба с ерозията - гр. Сандански, и Природен парк „Беласица“. Към всяко от поделенията са приложени очерци на служители с дългогодишен стаж.

Втората част на книгата съдържа биографични справки за лесовъдите и служителите в горите на Благоевградска област.

Приложеният снимков материал от архивни и съвременни фотографии на автора инж. Михаил Михайлов допълва и обогатява изданието.

Книгите могат да се закупят от редакцията на списание „Гора“ по банков път. Цената на изданията е както следва: 30 лева за „Укротените пороци в България“, „Ловното стопанство на България“ и „Дърводобивът в България през ХХ век“; 15 лв. за „Горите и горското стопанство на България през ХХ век“, „Дейци и учени от горското стопанство на България, родени до 1940 година“, „Българските дърводобивници в Република Коми - покорители на тайгата“ и „Гора за хората“; 12 лв. за „Лесозащитата в България“ и „Горите на Благоевградска област“. Тел.: 02/ 9 888 642; e-mail: gora@iag.bg.

Четвърта национална конференция „Екологично инженерство и опазване на околната среда“

От 3 до 6 юни в Бургас се проведе Четвъртата национална конференция с международно участие и младежка научна сесия „Екологично инженерство и опазване на околната среда“. Председател на международния програмнен комитет беше акад. Александър Александров от БАН, дългогодишен директор на Института за гората, който откри конференцията. Председател на националния организационен комитет беше доц. г-р Иван Симеонов от Института по микробиология при БАН.

Конференцията е организирана от Националното дружество „Екологично инженерство и опазване на околната среда“, Института по микробиология „Стефан Ангелов“ - БАН, Университета „Проф. г-р Асен Златаров“ - Бургас, Института по космически изследвания и технологии - БАН, Биологическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“, Нов български университет, Фондация „Еврика“.

В програмата бе включена екскурзия до странджанското село Бръшлян.

Издаден е сборник с резюмета на изнесените доклади и постери на конференцията.

Бяха представени три пленарни доклада и над седемдесет доклада и постери, отнасящи се до тринадесет различни тематични направления - човек и биосфера; биоразнообразие и екосистеми; екологична биотехнология; космически технологии и околна среда; екологичен мониторинг и оценка на околната среда; екологизация на селското стопанство; лесобиология; биомаса; моделиране на екосистеми; биоинформатика и други.

Докладите бяха представени в шест заседания, разпределени в три секции: Екологични биотехнологии, биогорива, моделиране и автоматизация; Космически технологии и околна среда, лесобиология; Екомониторинг, биоразнообразие и биосфера, екологизация на селското стопанство. Представените постери бяха показани в две постерни сесии. Проведе се дискусия по младежките научни разработки и бяха обявени резултатите за най-добра научна работа.

В тематичното направление по лесобиология бе представена научна разработка върху биологичните особености на обикновения смърч с различни произходи, от опитно насаждение в стационар „Говедарци“ на Института на гората при БАН в Рила. Бяха докладвани и резултати за състоянието, възобновяването и уязвимостта на смърчовите гори на Витоша, както и за екологични изисквания на рядко срещани се дървесни видове в Източна Стара планина.

От докладите в секция „Космически технологии и околна среда, лесобиология“ впечатление направиха и представените проучвания във връзка с гори и горски територии. Показателно в това отношение е изследването върху състоянието и динамиката на горската растителност, базирано на вегетационни индекси, климатични данни и данни за слънчевата активност. Значителен интерес предизвикаха и представените доклади за пространствено-времето разпределение на наводнения и пожари на територията на България за периода 2004-2015 г. по данни от MODIS; модел за изследване на процесите на възстановяване на екосистема след пожар на базата на спътникови и GPS данни; приложение на аерокосмически методи на прогнозиране и оценка на риска от горски пожари и други.

Това показва, че прилагането на методи на дистанционни изследвания и ГИС намира все по-широко място в науката за гората и горския отрасъл. В доклад за изследване на земното покритие като индикатор за оценка на природната среда се посочва, че тенденциите в световен мащаб водят към прилагане на пространствени данни и анализи във все повече сектори на икономиката. Подчертано е, че в последните десетилетия се използват широко спътникови изображения в области като земеделие, управление на инфраструктура.

В съвременните условия климатичните промени в съчетание с антропогенизация могат да бъдат предпоставка за развитие на негативни процеси, водещи до деградация на растителност и обезлесяване, което се изтъква при изследвания върху състоянието и динамиката на горската растителност.

Доц. д-р Надежда СТОЯНОВА
Институт за гората - БАН

IN MEMORIAM

На 25 юли внезапно почина г-р инж. Бойко Георгиев Неделчев.

Роден е на 02.12.1960 г. в Михайловград (сега Монтана).

ВАТИ, специалност „Горско стопанство“, завършва през 1985 г. и през 1986 г. става редовен аспирант по лесовъдство. От 1989 г. е асистент, от 1990 г. - главен асистент към катедра „Лесовъдство“ във ВАТИ. Защищава

докторска дисертация през 1989 г., като научните му интереси продължават да се съсредоточават върху бука. От 1997 г. е лесовъд на частна практика и е един от активните участници в нормотворчеството през последните 15 години.

През 2006-2011 г. работи в Общинско горско предприятие - Ихтиман. Активно участва в създаването на Асоциация „Общински гори“ (2006 г.)

Автор е на 42 публикации и 2 изобретения.

Поклон пред светлата му памет!

Младен КОТЛАРСКИ

Нося пчеларския ген

Младен Котларски не може да бъде определен с една дума. Той е главен редактор на в. „Пчели“, председател на Асоциацията на пчеларите професионалисти. Той е новатор, търсец ум, обществено ангажирана личност, той е човек, който казва истината право в очите. Но като че ли най-добре го определя думата пчелар. Потомък на известната в Монтанско фамилия Котларски, той наследява пчелина на своя прапрадядо, създаден през далечната 1837 г. в с. Сливовик, община Медковец. През 2012 г. с водосвет е отбелязана 175-годишнината от създаването на пчелина. Днес в него има 200 пчелни семейства.

Младен завършва специалността „Физика на полупроводниците“ във Физико-математическия факултет на Софийския университет. Започва работа като сервизен специалист, след това е преподавател по периферни устройства в Националния учебен център по информатика - София, по-късно работи в Института по микропроцесорна техника, а след 1990 г. изоставя изчислителната техника и започва да се занимава с пчеларство, което се превръща в негов професионален път. Същата година започва и издателската му дейност със сп. „Медоносец“, следват сп. „Пчеларство“, в. „Пчела и кошер“ и „Пчели“. През 1994 г. създава фирма „Апи-инфоцентър - Котларски“.

Семейството му живее в София, а той прекарва по-голямата част от времето си при пчелина. В два гена от седмицата - четвъртък и петък, можете да го намерите в малкия му магазин на тиха уличка в центъра на столичния град. Веднага ще разпознаете магазинчето по рояка пчели, които жужат пред и във него. Там се срещнахме с Младен Котларски и ние.

- Г-н Котларски, кое Ви накара да напуснете работата с изчислителна техника и да се насочите към пчеларството?

- Заниманията с пчелите ме увличаха. Още докато учех и впоследствие, когато ходех на работа, помагах на баща ми с пчелина, а след това го поех и продължих семейната традиция. Първоначално нямах идеята да ставам професионален пчелар, но нещата се развиваха така. Изглежда нося пчеларския ген.

- Разкажете ни за издателската си дейност, която започвате по същото време?

- В Института по микропроцесорна техника работех в отдела за сервизна документация и имах представа от организацията на издателската дейност, затова започнах със списание „Медоносец“ в сътрудничество с един журналист. От списанието, което излиза около година, бяха отпечатани 8 книжки. След това от 1993 г. станах главен редактор на сп. „Пчеларство“, което издавах три години - от 1994 до 1996. Бях принуден да напусна, защото се оказа, че има апетити за моята позиция. За съжаление малко по-късно списанието, основано през 1902 г., спря да излиза. През 1997-1998 г. имах страница за пчелите във в. „Български фермер“, която прерасна в подлистник „Пчела и кошер“. Подлистникът увеличи тиража на вестника и в края на 1998 г. главен редактор Васил Аспарухов ми предложи да направя вестник за пчеларството. От април 1999 г. станах главен редактор на първия в България вестник на тази тематика - „Пчела и кошер“. Колеги коментираха, че това вестниче било с по-голям тираж от „Дума“ и „Демокрация“. В края на 2002 г. започнах да забелязвам цензура върху публикациите си, което ме

накара да напусна. Започнах да издавам бюлетин на Националната асоциация на пчеларите професионалисти, на която съм председател. Асоциацията беше създадена през 1997 г. като първата алтернатива на казионния Български пчеларски съюз. В началото на 2003 г. създадох в. „Пчели“, който излезе в края на януари за Първото международно изложение „Апиекспо“ в Плевен. Вестникът потръгна, но в един период се оказа, че има голяма вероятност да фалира, защото печатарският брак започна да нараства много. Чудех се откъде идва този проблем, когато случайно открих, че при разпространението на всеки пакет най-отгоре и отдолу има в. „Пчели“, а по средата - само в. „Пчела и кошер“. Двата вестника, чийто създател бях, си приличаха и имаха един и същи формат. Оказа се, че непродадените техни бройки ми ги отчитат като брак, а приходите от моите продадени отиват при „Пчела и кошер“. Смених формата, леко вдигнах цената и така вестникът оцеля.

- Плод на издателската Ви дейност е и поредицата от книги на чуждестранни автори за съвременните технологии в пчеларството.

- Всяка година за международното изложение в Плевен издавам по една книга. Читателите на вестника с интерес следят и поредицата, която включва вече 12 книги на американски, италиански, руски, сръбски автори. Тази година за изложението бях планирал книгата на френски автор, но преводът се забави и реших да издам своя книга, която озаглавих „Приказка без край... за деца и възрастни“. За тази книга ме въодушевиха моите внуци и техните приятели, които до неотдавна ми помагаша на пчелина.

- Като председател на Националната асоциация на пчеларите професионалисти смятате ли, че е възможно и необходимо обединяването на пчеларите в една браншова организация?

- През цялото време се боря за обединяването на бранша в една организация. В момента съществуват осем. В края на миналата година поканих представители на всички организации да представят кандидатури, за да изберем един председател, но в последния момент колегите бойкотираха срещата. Водил съм разговори с няколко земеделски министри, че е тяхно право и задължение да припознаят една от нашите организации, за да се въведе ред и отговорност, защото колективната отговорност не тежи никому. Докато това не се случи, нещата в бранша няма да се оправят.

- Работещи ли са мерките за подпомагане на пчеларството, финансирани от фондове на Европейския съюз?

- Член съм на комисията, която изготвя правилата за финансиране, и мога да кажа, че съществуват различни възможности. Имаме тригодишна Национална програма по пчеларство, която включва различни мерки за подпомагане на бранша. Пчеларите ще могат да получават средства за популяризиране на меда и пчелните продукти, за лекарства срещу вароатозата, за извършване на физикохимичен анализ на меда в акредитирани лаборатории, за купуване на пчелни кошери, пчелни семейства и пчелни майки, както и за прилагане на научни проекти в областта на пчеларството. Половината от субсидиите идват от ЕС, другата половина - от националния бюджет. Истината обаче е, че има случаи, при които парите потъват някъде и не стигат до пчеларите. Това е основният проблем. Пчеларството е „резервна гума“ в българското земеделие, на която никой не обръща внимание. Миналата година нашата субсидия от 8 млн. лв. беше намалена почти наполовина. Няколко години изплащаха на всеки регистриран земеделски производител по 15 лв. на пчелно семейство, но тази година сумата беше намалена до 3.47 лева. Това е действителността. Парите не отиват където трябва.

- Два пъти сте носител на голямата награда „Крило на успеха“ за новаторство в пчеларството на Международното изложение „Апиекспо“ - Плевен. За какво получихте престижния приз?

- Форумът се утвърди като най-голямото международно изложение на Балканите. В него всяка година участват около 30 държави, което прави признанието особено ценно за мен. Първия път голямата награда за новаторство ми беше присъдена за модул кошер, чиято конфигурация позволява на пчеларя да композира желания от него модел кошер и прави възможно прилагането на всяка съвременна технология. Втория път - за разработката на дълбоко дъно за този кошер, което решава проблемите с роенето. Сега работя именно по темата за противороевото пчеларство.

- Подкрепяте ли тезата, че пчелите изчезват?

- Това е преувеличено. В растениевъдството, в овощарството, а това важи с пълна сила и за пчеларството, е необходима информираност и култура на работа в съвременните условия. Най-важно е да се адаптираме към новите условия на природната среда, вместо да продължаваме по старому. Американците заговориха за синдрома на празния кошер. Няма такова нещо. В действителност съществува проблем с един акар, който беше донесен с пчели майки от Индонезия през Русия и това много утежни работата ни. Акарът разнася вируси, храни се с лимфата в какавидната фаза на развитие на пчелите и скъсява живота им. Летните и зимните пчели имат различна продължителност на живот. Зимните пчели живеят 8 месеца. Те имат задачата да изведат кошера от тежките условия. Това е най-трудният период от живота на пчелите, когато не летят, не отглеждат пило, не носят нектар, не правят мед, не градят пити, тяхната задача е кошертът и майката да оцелеят, за да продължи цикълът през активния сезон. При появата на акара животът на зимните пчели се скъсява драстично на 2-3 месеца, след като вредителят изсмуче резервите от т.нар. мастно тяло на пчелите. Именно това е причината за смъртта на пчелите, не може да става дума за безпричинно изчезване.

- Такъв ли беше случаят с измирането на пчелите в Странджа?

- Заради акар там третират пчелите с оксалова киселина, защото е много евтина. Грешката е, че го правят по три пъти годишно. Пръскането трябва да се извършва еднократно, и то преди зимния сезон, за да се осигури пълноценен дълъг живот на зимните пчели. Проблемът е, че оксаловата киселина разгражда хитиновото покритие на пчелата, което я прави уязвима на ниските температури. Излитайки от кошера, за да се освободи от екскрементите през зимата, пчелата трябва да запази температура на тялото над 20 градуса до връщането си в кошера. Липсата на хитиново покритие води до бързо преохлаждане и пчелите падат, без да успеят да се приберат в кошера. Именно тогава се получава парадоксът с изчезналите пчели при пълен с мед кошер.

- Климатичните промени оказват ли влияние на пчелите?

- Климатичните промени не могат да влияят до такава степен, защото пчелите се приспособяват към тях. Те оцеляват както на Северния полюс, така и на Екватора. По-скоро важен е подходът на пчеларя, защото, от една страна, нито една година не си прилича с предходната, а от друга, пчелите не могат да се гледат механизирано. Това изисква различен подход всяка година, за да се помогне на пчелите да влязат в ритъм.

- Конкурентен ли е българският мед на световния пазар?

- В България именно земеделието ни дава възможност да бъдем конкурентни. Това важи с пълна сила и за пчеларството. Нашият мед има вкусови качества, които са признати от целия свят. Лидер на европейския пазар е Германия, един от големите производители и вносители на мед е Италия, но италианците признават, че вземат български мед за подобрител. Китайците са най-големият износител на мед в света, те диктуват цените на международния пазар, но се опитват да произвеждат мед промишлено, като го вадят от незапечатани восъчни пити. Всъщност това все още не е мед, защото на този етап е с много високо съдържание на вода. Продуктът, който пчелите внасят в кошера, съдържа около 80 % вода и 20 % захари, а за да се превърне в мед, съотношението трябва да бъде обратното. Истинският зрял мед се вадя само от напълно запечатаните пити, които имат водно съдържание под 16 на сто. Ето защо е необходимо медът да престои в кошера, където пчелите поддържат температура 35 градуса. При тази температура се отглежда пилото, градят се питите, и се прави медът, който пчелите обогатяват с ензими и разграждат сложните захари до прости. Това го прави напълно усвоим от тънките черва и храносмилателната система не се товари. Всичко, което пчелите произвеждат, е лекарство.

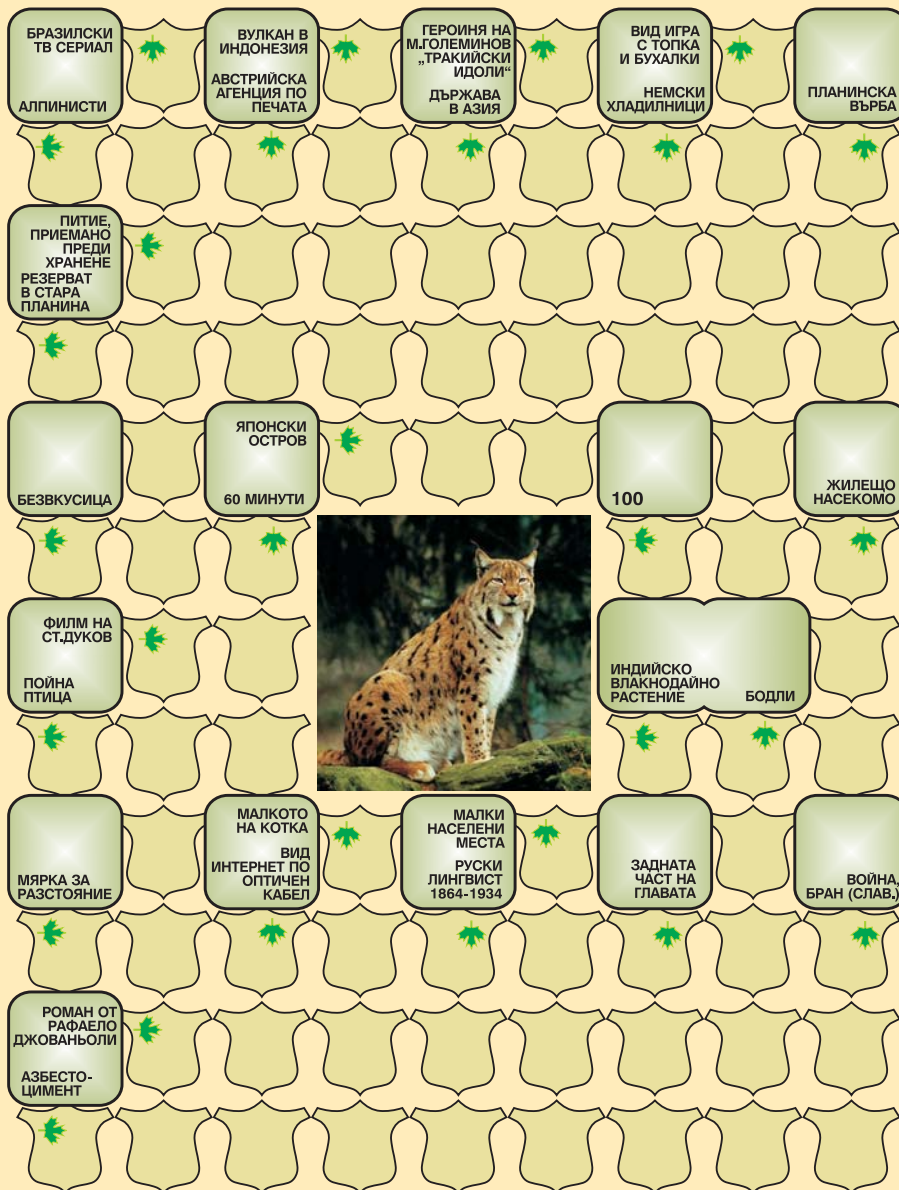
- Възможно ли е професионалният пчелар, както и крайният потребител, да бъде защитен от недобросъвестния производител?

- Това трябва да бъде държавна политика. Нямаме закон за браншовите организации, липсва ефективен контрол. В момента мога да отнеса буркан мед за анализ срещу заплащане и съответно да получа сертификат, но как това гарантира, че всичкият мед, който продавам, носи същите качества? Необходимо е контролиращият орган да посещава производителя и да изследва меда.

- Има ли начин да различим истинския мед от фалшивия?

- На външен вид няма. Дори на мен ми се е случвало да бъда измамен. Преди време търсех акациев мед на пазара и купих от хора, които бяха наясно, че съм производител. Когато го опитах впоследствие, разбрах, че съм попаднал на менте. Истинският мед кристализира след 1-2 месеца. Единствено при акациевия мед и някои непопулярни у нас видове процесът е по-бавен и може да продължи повече от година. Моят съвет е да купувате мед през зимата, когато вече е кристализирал. Не препоръчвам и втечняването на меда, защото при загряването се разграждат най-полезните му съставки - ензимите.

Разговора проведе Юлия СЪБЧЕВА
Снимка Йордан ДАМЯНОВ

РЕЧНИК: АНИРИ, ИНЕРИ, МИНЕРАЛИТ

СТЕФАН КРЪСТЕВ

ОТГОВОРИ НА КРЪСТОСЛОВИЦАТА ОТ БРОЙ 6-7 2015:

ВОДОРАВНО: Боримиров/Даниел/. Лимонада. Каламитет. Нат. Бар. Виц. Иа. Иск. Чар. Бикоборец. „На нивата“. Каратаван.

ОТВЕСНО: „Голата истина“. Рил. Рак. „Кар“. Лиман. Нона. Мома. Бит. Ринит. Сова. Рат. Рав. Модели. Арета. Ват. Цар. ЦАН.

Прибира се вкъщи старият горски бай Нено Балканджията от дежурство, близа в спалнята и ... що да види - жена му в леглото с друг мъж. Онзи става, облича се и се изнизва през вратата, без да обели и дума. Горският пита жена си:

- Кои беше моя?
- Откъде да го знам! - вдига рамене Неновица. - Нали видя - нито на тебе „зравей“, нито на мен „до-виждане“.

На вратата се звъни. Жената на Нено се обажда отвътре:

- Кои е?
- Аз съм, мъжът ти. Отваряй!
- Не мога, гола съм!
- Отваряй, сам съм!
- Ама аз не съм!

Бай Нено към жена си:

- Жена, днес имаме годишнина от сватбата. Мисля да заколя прасето!
- Че какво ти е виновно прасето, мой брат ти ни запозна.

Жената на бай Нено слага обяда:

- Мммм, страшна супа от гъби си направила, жена!
- Яж, Нено, яж, такава супа се яде един път в живота! - подканва го Неновица.

Неновица пита внука:

- Къде беше снощи?
- Учихме с приятели.
- Недей да ме лъжеш.
- Добре де, бяхме в стриптийз клуб.
- Ужас! Видя ли нещо, което не е трябвало да виждаш?
- Дааа, видях дяго.

Разговор между бай Нено и съседа:

- Скъпо ли ти струва почивката на море?
- Зависи - отговаря бай Нено. - Ако отида с жена ми - да. Ако отида сам - три пъти повече.

Нено Горският се събужда през нощта и вижда, че има две пропуснати обаждания. От простатата...

Обичам България

Ангелски крила над Дяволския мост

Ако още не сте открили за себе си Източните Родопи, време е да го сторите. Те ще се утаят завинаги в сърцето ви със сантиментална топлина. Нищо агресивно, горчиво, огнено. Ако започнете вечното си приятелство с планината от Дяволския мост край Ардино, започвате емблематично. Всъщност по-скоро пътят до това архитектурно съкровище е дяволски. Туристическите справочници предупреждават за черния път и препоръчват високотехнологични коли. Ние препоръчваме колата да е на приятел. Такъв намерихме в Горското в Ардино и пътуването бе очарователно. Пред Дяволския мост се изправяш, след като отминеш с. Дявовци. Макар и гордо изправено на баира, сред уханни поляни, селото е спящо, тъжно и безлюдно, защото последният дяво на Дявовци е починал преди няколко години.

Дяволският мост (Шейтан кюприя) изскача зад завоя малко изневиделица - така, че не можеш да не кажеш „Ах!“. Но нали си дошъл за това чудесно придихание, и то не за едно.

Средновековният мост, изграден преди 5 века върху останките на римски мост, е изящен, изглежда лек, въпреки 56-те си метра дължина, само 3 и половина метра широчина и височината на централния (от трите) свод от 12 метра. В мен винаги е будило възхищение умението на древните римляни да прокарат най-сполучливите пътища през своята огромна империя. Единственото място, свързващо Беломорието с Горнотракийската низина, през което някога можело да се прекосят буината Арда и Родопите изобищо, е именно тук.

Мостът е реставриран наскоро (все пак е паметник на културата от 1984 г.) и е на достолепните 500 години. Той никога не остава празен и събира хора, защото е мост и това му е работата. Макар да е символичен образ на разделение във филма „Време разделно“, днес по него се разминават усмихнати съвременници, които се поздравят един друг със „Здрасти“ и „Мараба“.

Защо мостът е с името Дяволски, има безброй легенди, свързани и с уста (майстор) Димитър от Неделино, който иззидал постройката през 1515-1518 г., и с дявола, който уж му пречил и поставял условия за възграждането на лика си в творението. Хубаво е да ги чуеш, но по-достоверно ми се вижда най-очебийното, заснето от камери и фотоапарати - отражението на отсечената скала, която се намира във водата, в съчетание с централната арка на моста, произвежда образа на рогатия. Той може да се види само преди обед, в интервала 11.00-12.00 часа.

Но бяхме там надвечер и над умиротворената природата сякаш прелитаха ангели - над извития изящен гръбнак на средновековното творение с плашещо име, над зеленикавата вода, закъснелите рибари и възхитените ни лица. Спускащата се полека-лека лилава привечер обгървяше горската растителност, избродирана със ситния бод по скалите, а приветствените кръгове на изумителния черен щъркел се сливаха с шумоленето на ангелските крила над Дяволския мост.

Светлана БЪНЗАРОВА
Снимки Йордан ДАМЯНОВ

ХУСКВАРНА БЪЛГАРИЯ ЕООД

София 1797, ж.к. „Младост“ - 2
бул. „Андрей Ляпчев“ 72
тел: 02 /8099411,
факс: 02 /8099413,
www.husqvarna.bg
e-mail: info@husqvarna.bg